

Dr. Vasilij Hopko

GREKO-KATOLIČESKAJA CERKOV

1646-1946

GREKO-KATOLIČESKAJA CERKOV

(Iz blahodarnosti za Užhorodskuju Uniju, kateroj 300 ročnyj jubilej praznujem v tek. hodu 1946.)

Napisal:

Dr. Vasilij Hopko
profesor bohoslovija

V Prjaševi, 1946.

Izdaniye „Petra“ v Prjaševi.

Eparchialnoje Praviteľstvo v Prjaševi.

No. 2444/H-1946.

Vypečatatı pozvoľaju:

V Prjaševi, dňa 19. VIII. 1946.

**Pavel
jepiskop.**

Greko-katoličeskaja Cerkov.

(V pamjat 300 litnoj Užhorodskej Unii, 1646-1946)

Vovedenie.

Ja greko-katolik.

Tak milozvučno zvučat eti slova: Ja greko-katolik. Hdinibuď ja slyšu eti slova zastavľusja, interessujusja, čto hovoritsja o gr.-kat. ibo i ja greko-katolik. Jesli čitaju gazetu, ili knihu i jesli slučajno v toj gazeti, ili knihi nachoditsja eto slovo **greko-katolik**, moji oči sejčas na pervyj moment zastavľatsja nad nim. Ja ne mohu iz toho! Uže materinskim molokom ssal etu ľubov k vsemu, čto jest greko-katoličeskoje. I vsehda povtorjaju, čto Hospodu Bohu nemohu dostatočno poblahodariti za to, čto ja rodilsja greko-katolikom. Mnohije styďatsja za to, čto suť greko-katolikami, oťčuďdajutsja, skryvajut svoj krasnyj list i pečalny pro suďbu, čto greko-katolikami rodilisja. Ne mohu to porozumiti toľko tim, čto ne poznajut svoj obrjad, svoju Cerkov. Kto čto ne poznajet, ne možet to ani ľubiti, ne možet za tim oduševľatisja!

Brata i Sestry pod Karpatami! Radujtesja i denno dajte Bohu blahodarenije za to, čto Vy rodilisja pravi v greko-katoličeskoj Cerkvi i za to čto naši predšestvenniki uže pered 300 hodami sojedinilisja s Rimom, bo to velika blahodať! Nikohda ne styďitesja za to, no radše buďte napolnenny blahodarnostju i svjatoju hordostju! Ibo naša Cerkov jest toju Cerkovju, kotora jako svoich Otcov možet spominati Sv. Athanazia, Sv. Vasilija Velikoho, Sv. Joanna Zlatoustoho, Sv. Grigorija Bohoslova, Sv. Grigorija Nissijskoho, Sv. Kyrilla i Meftodija, Sv. Joanna Damaskina, Sv. Romana Sladkopivca, Sv. Kyrilla Alexandrijskoho itd. velikoje množestvo legij velikich svjatyh, kotory byli greko-katolikami, značit vostočnogo obrjada katolikami. Kotory suť osnovateľami katoličeskoj nauki bohoslovskoj

Рарр Рїј ХП.

kotory vyrišili najtažši dogmatičny voprosy i čerez to otsudili jeresy. Oni tvorili zolotyj vik bohoslovskoj nauki, ne toľko na Vostoku, no i v ciloj Vselenskoj Cerkvi. Oni suť stolpami Christovej Cerkvi, a pri tom oni ispovidali svoju viru vostočnym obrjadom, takim jak i my.

Iz ľubvi k našoj ľubimoj, mnohostradaľnoľ, často pronaslidovannoľ, nenavidžennoj, greko-katoličeskoj Cerkvi napisal ja siju brošurku slučajem prazdnovanija 300 hod. jubileja Užhorodskoj Unii. Pered očami imil ja v pervomrjadi gr.-kat. Cerkov pod Karpatami v ČSR. Dorohij narode naš, čitaj siju brošurku poznavaj svoju Cerkov, ľubi ju, i ona spaset ťa. Brošurku latinikoju pisal, čtoťby vsi greko-katoliki mohli ju čitati.

I. Vseobšči voprosy i Vostočna Schizma.

1. Imja greko-katolik.

Imja greko-katolik sostojit iz dvoch slov, kotory označajut viru i obrjad. Podobno jak jesli by byli to slova prozvišče i krestnoje imja. My nazyvajemsja greko-katolikami, potomu, ibo my javľajemsja členami vselenskoj Cerkvi a vselenskaja Cerkov po grečeski toľko označajet jak: katoličeskaja Cerkov. Na našich okolicach pod tim slovom katolik mnohije roznat toľko bratov rimo-katolikov, a nas obyčajno nazyvajut „rusnakami.“ Takoje nazvanije „rusnak,“ menše-bolše označujet narodnost, no ne jest nazvanijem virospovidanija, i kohda my pišem o greko-katoličeskoj Cerkvi, my dolžny mati jasny poňatija. Každij christijan, kotorij jest členom Vselenskoj Christovoj Cerkvi, možet nazvatisja katoličeskim christijanom, i jest to bolšaja jeres pripisovati katoličestvo toľkom bratam rimo-katolikam. Oni v nijakom slučaji ne suť lučši, ili bolši christijane-katoliki jak my. Nit pervorjadnyj i druhorjadnyj christijan-katolik no vsi odinaki. Za eto slovo „katolik“ ne smijemsja haňbiti, ibo to ne latinskoje slovo, to čisto grečeskoje, značit vostočnoje slovo, to jest naše slovo A za svoj jazyk nikto, kto jest soznateľnyj ne haňbitsja. Nazyvajemsja greko-katolikami, ibo naš obrjad jest grečeskij, vostočnyj, kotoryj obrjad posemu naši slavjanskije apostoly sv. Kyrill i Meftodij radi uspišnišaho dijestvovanija meždju slavjanami pereložili v staroslavjanskij jazyk. I potomu my teper uže ne pojem po grečeski: „Kyrie elejson,“ a pojem staroslavjanski: „Hospodi pomiluj,“ ne pojem: „Hagios ho Theos,“ no pojem: „Svjatyj Bože, Svjatyj Kripkij ...“ itd.

2. Čto to označajet obrjad?

Obrjad toľko značit, jak vnišnaja forma bohosluženija. Sjudu prinadležit forma molitv, dviženija, ceremonii, jazyk bohosluženija, pinije, melodii, ustrojenije prestola, ustrojenije chrama (napr. u nas ikonostas) sposob liturgizanija, uživenije prošory pri liturgii, sposob pričastija, bohoslužebny odeždy, (rizy epitrahil). K obrjadu možno pričisliti ješče v nikim smysli i tak zvannu cerkovnu disciplinu, to jest predpisy, kotory kasajutsja žizni poddanych. Napr. vopros ženitby svjaščenstva, ili celibata, vopros prepjatstvij k supružestvu (u nas strohše jak u rim-katolikov) itd. Jak vidim iz toho v obrjadi nit slovo o nauki, o učenii, ibo učenije viry u vsich christijanov-katolikov odinakoje. Odinakovo ispovidujut vsi katoličeskije obrjady Boha, Trojcu Svjatu, otkuplenije, viru o vičnosti, učenije o Božoj Materi, o sv. Tajnach itd. V tom nit različija, vsjo odinakoje. Inače bv my ne mohli ni hovoriti o jedinstvi viry, o „Jedinój spasitelnoj, Svjatoj, Sobornoj, Apostolskoj Cerkvi.“

a) Jak vznikli različny obrjady?

Sut različny mninija. Naskolko v načali ne spisali bohosluženija, toľko na izust, iz pamjati otpravľali, nedivno jesli tekst molitv na ustach svjaščennikov tu-tam pereminilsja, i tak vznikli različny texty i čerez to i obrjady. No pravdopodobnijša jest tota pričina, čto obrjad prisposobilsja k duchu i nastrojeniju virnikov. Naskolko meždu vostočnymi i zapadnymi ľudmi jest bolšaja raznica v razmyšlenii, v sposobu žizni, prirodno, čto i obrjad vostočnaho i zapadnaho čelovika prisposoblennij k jich prirodi.

Dvi grupy obrjadov.

I tak osobenno dvi grupy obrjadov vznikli: a to **vostočny i zapadny obrjady**. Vostočnyj čelovik ľubit uhlubitisja ľubit filosofovati, ľubit poeziju, ľubit tak vnutrennuju, jak i vnišnju krasotu; spokojnyj, ne nervozitsja pro dlinnosť obrjada, i poetomu i vostočnyj obrjad jest hlubokaho soderžanija, jest poetičnyj, jest tak po soderžaniju, jak i po vnišnosti prelestnyj. Mnogo težkich dogmatičnych pravd soderžit v sebi, jest melodičnyj, prisposoblennij k choraľnomu i vsenarodnomu piniju. Čudesny melodii majem, prelestny odeždy, dviženija, obchody, každenije, mnoho sviščej, mnoho blahoslovenij, itd. - no čerez to i dolhi sut vostočny obrjady. Na oborot zapadnyj čelovik

iz prirody uže imijet bolše čuvstva praktičnosti i ~~realnosti~~, poetomu ich obrjad priposoblennyj k duchu i razmyšleniju zapadnych virnikov; jest prostijšij čim vostočnyj, poetomu i korotšij.

b. Kotory suť važnijiši katoličeskije obrjady?

Iz vostočnych obrjadov znajem: Abessynskij, etiopskij, armenskij, koptsij, čisto grečeskij, grečesko-bulgarskij, grečesko-melchitskij, grečesko-rumunskij, grečesko-slavjanskij (tot jest naš) sirskij, čisto sirskij, sirsko-chaldskij, sirsko-malabarskij, sirsko-maronitskij obrjad.

Vsi eti vostočny obrjady suť rozličny, no vsetaki virniki vsich tich obrjadov naskolko prinadležat k katoličeskoj Cerkvi, vsi odinako virjat, i vsi sčitajutsja christijanami-katolikami.

Iz zapadnych obrjadov možem spomnuti tut: Latinskij, rimskij obrjad, kromi toho v Dalmaciji služat latinskuju liturgiju po staroslavjanski. (I v Čechoslovakii dozvoleno jest na niktorych palomničnych mistach, na prazdniki našich slavjanskich svjatyh tak samo latinskuju liturgiju po staroslavjanski služiti. Na mnohich mistach, napr. v Prahi, na Velehradi to i praktizujut.) Kromi toho jest ješče liturgija sv Ambrozija, i „Mozarabika“, kotory sice po latinski služeny, no innym obrjadom čim rimska liturgija.

Voobšče na Zapadi nit tolko različnosti v obrjadach jak u nas na Vostoku. Viď to tože slidujet iz ich ducha: praktično, jednako služiti. A Vostok snova lubit raznoobraznost, i proto stolko obrjadov!

3. Obrjad-vira.

Dolžny my mati čisty poňatija. Ne smijem pomišati obrjad a viroju. Obrjad to tolko nositelem viry. Vira jest osnovoju a obrjad tolko vyraženiem viry. Nas vira spaset, obrjad tolko dopomožet. Dľa spasenija ne obrjad, no v pervom rjadi vira imijet rišitelnoje značenie. Na druhom sviti to ne važno, či dakto v latinskom obrjadi žil, ili v armenskom, ili v staroslavjanskom, no to važnoje i dľa odnaho i dľa drugaho i dľa trefaho, či byl členom Vselenskoj-Katoličeskoj Cerkvi, i ispovaldal viru, ktoru Cerkov Christova Katoličeskaja učit.

V praxi napr. takoje možet slučitisja. Naš čelovik živet v čužini, hde nit našoj cerkvi, našich bohosluženij, no jest tam bohosluženie latinskoje i jest tam bohosluženie vostočnych

nesojedinenných (greko-vostočných) t. zv. pravoslavných*) bratov. Choťa toto vostočnoje bohosluženie soveršenno takeje jak naše, vsetaki naskoľko eto bohosluženie v praxi jest nositelem schizmy (razdoru) naš greko-katolik dolžen posiščati latinskoje bohosluženie, ibo tut najdet tuju samuju viru, čo i on virit choťa innym jazykom, innym obrjadom vyraženuju. Ili na oborot v Ameriki mohlo by slučitisja, čo na farnosti nit rim.-katoličeskoho kostela, ale jest tam anglikanskij i greko-katoličeskij chram. Choťa anglikanskij cilkom takij jak latinskij obrjad, (toľko po anglicki) vsetaki rimo-katoličeskij virnik ne smil by itti na anglickoje bohosluženie, ale na greko-katoličeskoe, choťa v anglickom by vsjo rozumil a u nas u greko-katolikov ne rozumit majže nič. Vsetaki k nam dolžen přijti, ibo u nas najdet svoju viru, a u anglikanov najdet toľko jeres.

I tak, my možem spovidatisja,⁴ pričáščatisja, brakosočetatisja u rimo-katolikov, oni u nas. No dolžny i my i oni respektovati prava obrjada. Napr. brakosočetanije majet itti **podľa obrjada nevisty (takyj zvyk u nas na Slovakií.)**¹⁾ V Čechach, naskoľko tam nova territoria, tam ne idet podľa zvyku, ale **podľa predpisu Canona 1097 § 2 brakosočetanije slučitsja podľa obrjada ženicha.** Dlti, choťby jakim obrjadom bily křešćeny, slidujut obrjad otca (i chlopci i divčata). No ne možem spovidatisja, pričáščatisja, brakosočetatisja u pravoslavných. Oni mohut u nas spovidatisja, pričáščatisja, jesli přijmut naše viroispovidanije i mohut u nas s razrišenijem cerkovnoj vlasti brakosočetatisja, jesli odna storona naša, no toľko v nuždenom slučaji i jesli pravoslavna storona dajet reverz, čo vsi razdajemy diti iz toho supružestva budut greko-katoličeskije.

Rozumijetsja, choťa my možem spovidatisja, pričáščatisja, liturgiju sluchati u rimo-katolikov, vsetaki to slučitsja tohda, jesli jest na to pričina, ináč každyj da usilujetsja po svojemu obrjadu ispolniti svoji religijny dolžnosti. **Vážnoje, čtoby my svoje očen ľubili a čužoje: počitali!** Ješče vážnoje primičanie: 1. Čerez to, čo ty iz nuždy daješ ditinu u rim.-katolikov křestiti, a otec ditini gr.-katolik, ditina dolžna byti zapisana za greko-katoličeskujú (Can. 98 § 1) 2. Čerez to, čo iz nuždy vinčal by greko-katolickou rim.-kat. paroch, ne perestanut byti gr.katolikami supruhy. 3. Čerez to, čo iz nuždy sluchaješ sv. Liturgiju rim.-katoličeskiju, tam spovidaješsja, pričáščaješsja (napr. v Čechach-

*Radi korotkosti v budučnosti vsehda budem uživati dl'a označenia neso-jedinenných nimi uživannoje nazvanje: pravoslavny.

Card. Eugenij Tišseran sekretar Vost. Kongregacii

hde nit našoho svjaščenika,) čerez to nikohda ty ne staneš rimo-katolikom! 4. Tvoj obrjad ne smiješ ostaviti samovolno! 5. I niko ne majet prava pereminiti tvoj obrjad, tol'ko pro duže važny pričiny Rimskij Prestol mozet dozvolit pereminenije obrjada (No ne jepiskop, ani ne paroch!)

4. Počemu dolžny my ljubiti svoj obrjad?

a) Ibo to jest dla našej duši obrjad, čto jest dla čelovika lehky (pľuca) kotrymi dychajem, to jest dla nas drabina Jakova, kotora operajetsja o nebo, i svjazujet nas s Hosy odom Bohom.

b) Ibo naš obrjad veliki svjaty, jako Sv. Vasilij Vel. Sv. Ioann Zlatoust, Sv. Ioann Damascin, Sv. Roman Sladkopivec, Sv. Sava itd. sočinili i uživali.

c) Ibo naš obrjad Cerkovju pokriplen. Sv. Kyrill i Meftodij polučili blahoslovenije ot Vselenskaho Archijereja Adriana II. (867-72) i vtoryj raz ot Ioanna VIII. (872-882) jako ot naslidnikov Christa na naš grečesko-staroslavjanskij obrjad.

d) Potomu ljubim svoj obrjad, ibo on napisan na lubeznom nam cerkovno-slavjanskom jazyki. Ne znaju sebi predstaviti solodšoje vyraženie jak to slovo „Isus“ „Bohorodice Divo radujsja,“ ne znaju krasivšu Bohu milijšu molitvu, jak „Hospodi pomiluj.“

e) Potomu ljublu svoj obrjad, ibo on svjatyj! Pochodit ot svjatyh Iudej i sdilajet čelovika, kotoryj jeho pobožno dostojno uživajet. svjatym.

f) Potomu ljublu svoj obrjad, ibo on tak krasiv! Ach odna svjata Liturgija s chorom soprovoždenna! Skolko dumok, skolko krasoty! S načala oči naši oberem na Carstvo Božee! „Blahoslovenno Carstvo“. . . Posemu pokorny prošeniya o vsich i vsja. . . Choťa Liturgija je božestvennaja, no vsetaki tak čelovičeskaja, prosim v nej vsjo, čto čeloviku nužno. Prosim v nej o mir, o ochranu, o osvoboždenije ot neščastij, molimsja za putešestvujuščich, za stradajuščich, — **skolko charitativnogo ducha!** Molimsja za svoich najdorohšich; za srodnikov, za cerkovnoje i svitskoje načalstvo, — **jakij to duch altruističnyj** (bližnaho ljublaščij.) A nikohda nezabudem vručati sebja čerez Presvjatuju, Prečistuju, Preblahoslovennuju, Slavnuju Vladyčicu našu Bohorodicu, Prisenodivu Mariju! (skolko prekrasnych titulov, skolko ljubvi k Bohomateri) i vručim sebja Christu Bohu tak pokorno: Hospodi pomiluj, Tebi Hospodi a polnoju

nadijeju: Amiñ. Tak jest, tak da budet! „Slava Otcu“ — jak jesli by Anhely toržestvovali! Svjaščennik ukažet istočnik premudrosti: **Evanhelije! Cheruvimskaja pišñ!** Jak jesli by polno anhelov bylo v chrami, ktori obkružajut prestol i pojut trisvjatuju pišñ v čest Trojci Svjatoj... i v cerkvi vsjo tak mystičnoje! Narod stojit, svišči vsi zapalenny, može i osobny sviščenosci pojavjatsja s trojcami, svjaščenic kadit. Svjatilisce perepolnennoje kadilnym dymom, aromatom, a cheruvimskaja pišñ vmisti s kadilom voznositsja k Vsevyšnemu... i končiteja pišñ vsjakoje nyny žitejskoje otložim popečenje...“ **Ispovidanje, vıry,** osobenno kohda cilaja cerkov pojet, pevno, soznatelno Vıruju, vo jedinah Boha Otca... **Presuščestvlenije,** tišina, toľko zvony holosat na cilu okolicu, čto Syn Božij zišol iz nebes na naš prestol... **Hymn v čest Božoj Matere, „Otče naš,”** na skoľko čuvstvami perepolnenno mo'itsja cilij chram, viđ tam prositsja vsjo, čto potrebno čeloviku i pro dušu i pro tilo.

A k tomu vsemu predstavľu sebi ikonostas, so vsimi svjatymi. Jak važno smotrjat na mene eti svjaty. Ne možu iz toho, no jesli vižu ikonostas, tak doma čuvstvujusja! Viđ ot ditinstva hľadal na ikonostazoni po odinokich svjatyh! Cila biblija v ikonach, tak starinnoje a tak svjatoje...!

Jakoje sodijstvije jest u nas so svjaščennikom! Na každyj vozglas otvičajem, na každyje blahoslovenije perekrestimsja; na utreni idem cilovati Evanhelije; k sv. pričastiju k myrovaniju idem k prestolu.

A jaka krasota naši prazdniki?

Kto by znal dostojno opisati krasotu **Paschi?** Utrom Voskresenije, toržestvennost kanona paschalnoho, stokratnoje povtorenije: „Christos Voskres, Christos Voskres!“ Jake dviženije v cerkvi, pri každyj bohoslúženiju cila processija nastanet jak idut cilovati Evanhelie, krest i obraz Voskresenija. Ciloje selo obščina sožijet tohda s cerkovju, **centrom žlzni tohda voskresšij Christos!** Ješče i jadenija dajut posvjatiti na Paschu. V nikotorich krajach cilij deñ zvoñat, čto by holosili pobidu Christa.

Skoľko krasoty jest na svjato **Bohojavlenija**, -Jordan, po-svjaščenije domov. Skoľko poezii radosti na **Roždestvo Christa**, na **Sošestvije Sv. Ducha!** Kermeši, to jest **prazdniki chramov** jak mily oni! Naši, obrjady napr. Liturgija Prežde-osvjaščenyh darov, skoľko krasoty tam, skoľko toržestvennosti v každyj obrjadi.

Jak milý naši domašní zvyki? Jakoje sožitije našich vir-
nikov s cerkovju! Pri stavaniju, pri lihaniju dilajut krest na
sebjá, krest na zaholovok. Pri odchodu iz doma krestjatsja, kohda
rušitsja voz, železnica, perekrestatsja. Zamisit žena tisto na chlib,
perekrestit ho; prežde by začala novyj chlib s nožom sdilajet
na neho znak kresta. Naš čelovik vsjo dajet blahosloviti.
V Trebniku majem blahoslovenija domov, zerna, soli, ziľa,
sviščeĵ, stada, studni a to **vsjo: naš greko-katoličeskij obrjad.**
On tak uspokojujet, tak božestvennyj, tak krasivyy. — Na žal
objem toj knižočki ne dozvolit, čtoby pisati ody. Osobnuju
knihu by nužno napisati o tom, čto počemu ľubim naš obrjad.
Konču sije zahlavije s tim: **Braća i Sestry ľubite, očeň ľubite
svoj obrjad, svoju greko-katoličeskiju Cerkov!**

5. Čto osnoval Isus Christos?

Isus Christos **osnoval Cerkov, a ne obrjad.** On ne osno-
val, ni grečeskij, ni latinskij obrjad. Obrjad to uže Cerkov
osnovala čerez evoluciju žizni. Christos osnoval toľko Cerkov,
kotorej peredal svoje učenije. Osnoval toľko **odnu Cerkov,**
ibo to skazal: „Ty jesy Peter i na sem kameni soziždu Cerkov
moju.“ ¹⁾ (a ne moji cerkvi). Jesli by Christos dozvolil hoľše
vir, cerkvej, to ne umiral by za svoju Cerkov, za svoju viru.
Ne skazal by to: „**Nebo i zemľa, mimo idut, slovesa že moja
ne mimoidut.**“ ²⁾ „**Dondeže prejdet nebo i zemľa iota jedina, ili
čerta ne perejdet ot zakona**“ ³⁾ No skazal by tak: Ja vas sice uču,
učeniki moji, no vy ne dolžny to viriti. No podoždite za dru-
himi učiteľami. Posli stolitij prijdet Arij, Pelagij, Evtiches, Ser-
gej, im da virjat christijane. Vy sice ne zažijete ich, no Vaši
naslidniki zažijut ješče mnohich: Focija, Kerularija, Ľutera,
Kalvína, Cvinglija, Farského itd. tim da virjat a ne mni! No
Christos to ne skazal, na oborot to skazal: „**Ľže ne imet viry,
osužđen budet**“ ⁴⁾

Kromi toho i zdorovyy rozum to učit, čto **pravda toľko
odna možet byti;** 2×2 toľko četyri a ne možet byti 5, 6, 3 itd.
Na primir: O Bohorodici mnohije učat, čto Ona obyčajna
v hrichu začata, a my snova učim i virim, čto Ona neporoč-
no začata. Odna i ta sama osoba ne možet byti i v hrichu
i bez hricha začata, značit **dvi pravdy ne možut byti.** Tim
pače 1000 pravd ne možet byti chota na sviti tysjačľ viry
suť. Toľko odna pravdiva! A tota jedna pravda tam, hdi jest,
Cerkov Christova, ibo toľko Ona majet pravo pravdu učiti

1) Matf. 16, 18. 2) Matf. 24, 35. 3) Matf. 5, 18. 4) Mark 16, 16.

bo Christos jej ostavil pravdu učiti. Cerkov Christova to učiti, čto v Sv. Pisanii, čto i naši vostočny knihy učat, a imenno v našom primiri: **Bohorodica jest Preneporočnaja.**

Isus Christos ne osnoval obrjad. On navirno aramejskim jazykom hovoril a takim jazykom i presuščestvlenije chliba v Tilo Jeho, a vina v Krov Jeho soveršil. On ne predpisoval, čto jakim jazykom nužno liturgizati. To predpisujet vospitateľnica narodov: Cerkov Christova.

Ot načala menše-bolše oboji jazyki byli uživany. I grečeskij i latinskij, n najrozširenijsim byl grečeskij jazyk ¹⁾ ibo v samom Rimi byli grečeskije liturgii. Rimskije otcy v načali byli grečeskaho obrjada. Meždu nimi byli tože i monachi čina Sv. Vasilija Velikaho. Pozdnijše uže i po latinski liturgizali. Pomaly grupirovalosja to tak, čto v Rimi i u narodach zapadnych po latinski liturgizali a na Vostoku po grečeski. V načali ne bylo nijakich raskolov, vsi christijane byli členami odnoj Christovoj Cerkvi.

Nužno nam ješče i to znati, čto i podľa latinskoho Codexu vsi obrjady ravny, ibo Can, 106, 3° to pišet: „*u pervenstvi obrjad ne ihrajet rol'.*“ Značit, pro obrjad nikto ne možet pripisovati sebi pervenstvo, ibo obrjady odinakovo cinny v Cerkvi.

6. Zolotij Vik Vostoka.

Vsi skarby bohoslovskoj nauki, najťažši voprosy, mysterija. dogmy našej viry byli rišenny sočinenny, sformulovanny na Vostoku. Na to my vostočnyje pravom možem byti hordy. I poetomu jest poslovica: „*Iz Vostoka svitlo.*“ Najhlubši tajny sv. viry, jaki suť tajna Sv. Trojci, voploščeniya Syna Božaho, i iny jakraz na Vostoku byli objasnenny i točno sformulovanny. Poslovica, hovorit, čto „*kto ne vchodit hluboko v lis, ne zabludit.*“ Vostočny bohoslovy **hluboko zašli do pravd sv. viry i ne** divno, jesli nikotorie iz nich zabludili. No opreverhanijem ich bludov, tim točnijše vyjasnilasja pravda.

I tak dľa objasnenija pravd sv. viry byli pervy vselenski sobory prazdnovanny na kotorych slavy Otcy učili i to byl zolotyj vik Vostoka.

A. Vselenskije Sobory.

I. vselenskij sobor byl sozvan v Nikeji po sohlašeniju imperatora Kostantina Velikoho s papoju Silvestrom v hodu

1. Špisko: Patrologia.

325. Tut odsužden byl blud Arija, kotoryj ne priznal, čto Syn Božij jest „jedinosuščnyj s Otcem.“ Zaščititelem katoličeskoj pravdy byl osobenno sv. Athanazij.

II. vselenskijskij sobor sozvan vo vremja papy Damasija za carstvovanija carja Vostoka Theodozija v Carehrad v hodu 381. Tut odsužden byl blud Makedonija, kotoryj ne priznal božestvo Ducha Svjatoho. Zaščitnikom pravdy byl napered Meletij, posemu sv. Grigorij Nazijanskij ¹⁾.

III. vselinskijskij sobor otbylsja v Efesi hodu 431 po voli papy sv. Kelestina. Otsužden byl Nestorij za blud, čto nepri-
znaval Prečistu Divu za Bohomater. I tak najkrasivšij titul Prečistoj Divi: „Bohomati,“ byl zachranen na Vostoku, za čto Vostok pravom hordyj, i za čto Bohorodica blahodarna. Vostok i do teper jest marijskim. Kult Božoj Materi najbolše razširen na Vostoku. Zaščitnikom pravdy byl sv. Kyrill Alexandrijskij.

I tak nauka o Trojci Sv. i o Božoj Materi uže vyjasnena byla. Slidovalo ješče objasniti tajnu voploščenija, Bohoslovy nazývajit etu nauku „Unio Hypostatica“ to označajet, čto v Isusi Christi v odnoj božestvennoj osobi dvi natury i dvi voli a to boža i čelovičeskaja tak sojedinenny, čto ich razdiliti ne možno. Vsjo, čto Isus Chrisos robil, hovoril, dumal, učil, bolnych vyzdoroval, mertvych voskrešal, to jako Boh i čelovik robil, jako Boh i čelovik molilsja, plakal, terpil i umer na kresti.

Čto v Isusi Christi odna osoba, to uže rišeno na III vsel. sobori, kohda priznana Prečista Diva za Bohorodicu, čto rodila Isusa jak Boha, ibo v Isusi nit čelovičeskoj osoby, a toľko odna Boža osoba.

Čto v Isusi Christi dvi natury (Boža i čelovičeskaja) to potverdili IV i V vselenskijskij sobor (v hodu 451 i Chalkidoni i v 553 v Carehradi, hdi byl odsužden blud Evtichija: Monofyzitizm, „Zaščitnikami pravdy byli Flavijan carehradskij mitropolita i Teodoret ²⁾).

Čto v Isusi suť dvi voli, to bylo vyhološeno na VI. vse-
lenskom sobori v Carehradi v hodu 681.

VII. vselenskij sobor otsudili v 787 hodu ikonoborstvo v Nikeji. Za to vsjo, čto uže ot pervych stolitij imijem jasny učenija o metafyzičnych pravdach viry, možeme blahodariti odinoko našim Vostočnym Velikim Učitelam.

1. Marx: Istorija Cerkvi 141. str. 2. Marx: Ist. 156.

J. E. Preosvj. jepiskop Pavel Gojdič ČSVV.

b. Sv. Otcy Vostoka.

Čtoby naše sočinenije bylo soveršenijšoje, spomnem najbolšich Učitelej Sv. Vostočnoj Cerkvi.

Sv. Athanazij (+373) „Učiteľ orthodoxii“ Archijepiskop v Alexandrii za 46 lit. Uže jako dijakon borolsja protiv bludov na I-om vselenskom sobori. Pro svoju stojkost 5 raz byl vo vyhnanstvi vmisti 25 hodov. O něm hovorilosja, čto jesli najdeš učenije sv. Athanazija i nit u tebjja bumagi, to nã odeždu napiši, čtoby jes ne zabyl na jeho učenije.

Sv. Vasilij Velikij (+379) Archijepiskop i Kesari Kapadokijskoj. Propovidateľ, osnovateľ čina monašeskoho, kotorij i teper suščestvujet pod imenem. „Čin Sv. Vasilija Velikoho“ (Vasilijany). Charitativnyj dijaťel, velikij svjatyj. Duch kriposti i smilosti byl u neho takij, čto ne vahalsja skazati pravdu v oči Carja Valentina, choťa znal, čto tim zatahnet na sebe hniv carja. Carj začudovalsja i liš toľko skazal „Tak ješče so mnoju jepiskop ne hovoril“ na čto sv. Vasilij otvitil: „Ibo Vy ješče s jepiskopom ne hovorili.“ Ostalo po nim 365 pisem. Jeho liturgiju 10 raz do roka soveršajem.

Sv. Grigorij Nazijanskij (+390) Učennyj bohoslov, patriarcha carehradskij, slavnij propovidateľ ostalo po nim 245 pisem, i 507 stichov. Prijateľ i soklasnik sv. Vasilija Vel; kohda studovali, toľko dva puti poznali: v chram i v školu.

Sv. Joann Zlatoustyj (+407) Patriarcha carehradskij, učiteľ vsich propovidatelej, najslavnijšij propovidateľ v ciloj vselenskoj Cerkvi. Mnoho propovidej ostalo po nem (pribl. 700 homilij.) On skorotivše Liturgiju sv. Vasilija Vel. dal novu formu našej každydenno soveršajemoj sv. Liturgii, kotora ot neho nazyvajsja Lit. sv. Joanna Zlatostaho.

Nebojalsja skazati pravdu ani proti carskoho dvora, proto idet i bolše raz v zatočonije. Na dorozi umirajet slovami: „Za vse da budet Bohu slava!“

Kromi tich velikich Otcev jest ješče mnoho o ktorich v odnoj maloj knižočki ne vozmožno pisati.

No žal! Čim dalše Vostok ot zolotych vremen, ot vremen Velikich Svjatyh Otcev, kotory i pri svojej mudrosti, učennosti a vseobščoj slavi jaka ich iz vsich storom obňala, byli pokorny, poslušny, i každydu ľuboviju perepolnenny, tim, bolie zabyvajet na ich učenije, na ich principy. Skoro uvidim, jak učili sv. Otcy o hlavenstvi Sv. Petra, o pervenstvi Rimskich Otcov, i jak zabyli na to novijšije vostočny.

I pri jeresach, kotorych spominali my pomaly zasijalosja simja odnoho najopasnišjoho učenija: ne priznavati pervenstva sv. Petra i jeho naslidnikov Rimskaho Otca. Zasijalosja simja razdora, vostočnoj schizmy. Jak jesli by my slyšali echo pervaho revolucionera v nebi-byvšaho Serafa-Lucifera, kohda vyskazal slovo: „Ne budu služiti,“ kotoroje slovo sotvorilo peklo dľaneho i dľajeho ľudej naslidnikov. I na Vostoku, vopreki starym tradicijam vyskazali programu: Ne budem služiti papi! Posmotrim istoriju etoho smutnaho sobytija, kotoroje svoi horky ovoči ješče i teper rodit.

7. Vostočna schizma Fotija (Razdor).

Vostočna schizma imejet dalšije i bližajšije, obšči i ličny pričiny.

A. Dalšije pričiny

a.) **Carj Konstantin Velikij**, v hodu 330 ostavil Rim i perešol v Carehrad, kotorij tohda nazyvalsja Byzancom a pozže ot Konsrantina nazvalsja Konstantinopolom (Konstantinohrad). Carskij dvor Carehradskij imil velikoje vlijanije na evoluciju, na kulturu Byzanca, no tože imil vlijanije i na cerkovnu žizň, na jepi-kopskij dvor. Jak dvihalasja avtorita carja, ubolšalisja jeho palaty, tak to povlijalo i na jepiskopskij dvor Byzanca, kotoryj tože chotil mati bolše slavy, bolše titulov, bolše značenja, avtoriteta.

Ne uspokojilisja jepiskopskim titulom, no skoro chotili stasija archijepiskopami a pozže i patriarchami. Daže uže na II vselenskim sobori v Carehradi (481) **trebovali vtoroje misto posli Rima** (3 kanon.) Na Chalkidonskom sobori somninny voprosy patriarchata Antiochijskaho i Alexandrijskaho, daže Jerusalmiskaho dali rišiti patriachatu Carehradskomu (9 i 17 kanon). V 28 kanoni chotili i zakonom razširiti svoj patriarchat nad druhimi, jako Novyj Rim. No Rim etot kanon ne potverdil. Vopreki tomu Carehradskij patriacha, Ioann Posinik priňal titul „Vselenskaho Patriarchi.“

b.) **Do razdoru dovela i raznica charakterov.** Vostočny ľudi na malo cinili zapadnych, čto ne suť učenny. Na ohorot zapadny ľudi vostočnych za lecikomyslennych, poverchnych deržali „Grek i bez zakona blukajutsja“ eto prislovko i sehodna živet.

c. **Neznanije jazyka i ne poznanije odin druhaho tože pričinilisja k razdoru.** Napr. vostočnije ne čitali zapadnych pisatelej. Raznica obrjadov tože vlijala na razdor.

d. Ne v maloj miri **pričinoju byli i političny pričiny.** Obnovlenije Zapadnoj Rimskoj Imperii, učreždenije cisarstva to vse revnivost zbudilo na Vostoku. No v najbolšoj miri ščeslavije vostočnych patriarchov zapričinilo razdor, kotory chotili byti nezavisimy ot papy.

B. Blížša příčina vostočnoj schizmy byl Fotij.

Ot hoda 846 patriarchoju v Carehradi byl syn carja Ranghabe Michaila sv. **Ignatij.** Bohobojnyj, čestnyj k Cerkvi virnyj monach byl. Tohdašnij cisar Michail III molodyj byl, i místo neho mať jeho Theodora upravľala. To ne ľubilosja jej bratovi Bardasovi, ibo on chotil sam hospodstvovati i chotil odstraniti svoju sestru i poslati ju v monastyř. A to i potomu, čtoby spokojno moh provaditi svoj hřišnyj život. Publichno žil so svojeju nevistoju. Sv. Ignatij znaja vsjo eto ne chotil v monastyř přiřati caricu Theodoru, i Bardasa izza jeho publichnuju soblazniteľnuju žizň na prazdnik Bohojavlenija, ne chotil pripustiti do sv. pričastija. Na to Bardas razhnivalsja na patriarchu i nahovoril Michaila, čtoby Ignatija izverhnuti iz patriarchoľho prestola. Cisar posluchal Bardasa i otdalil Ignatija v zatočenie a na patriašij prestol postavil **Fotija**, kotoryj raňše učil filosofiju i pozže byl velitelem carskoj storoži. Očeň umnyj, no slaboho charaktera, bez ducha cerkovnaho, čelovik byl. Fotij tečenijem 6 dnej iz svitskaho čelovika stalsja patriarchoju. **Posvjatil ho suspendovannyjsirakuzskij archijepiskop Asbest Grigorij.** Fotij byl nastoľko lovkij, i umnyj, čto znal čto nuždajetsja v pokriplenii Rimskaho Otca i poetomu napisal poslanije k papi **Nikolaju I.** v ktorom poslanii on lestiju chočet pribrieti pokriplenije. Pišet, čto Ignatij sam dobrovoľno otkazalsja patriarchoľho prestola i čto jeho (**Fotija**) carj, jepiskopy i vsi virniki nasilstvenno choťat za patriarchu, i poetomu prosit pokriplenije. No meždu tim **Nikolaj I.** polučil poslanije ot **Ignatija** i doznajetsja o pravdi. Papa sv. **Nikolaj I** poslal dvoch poslov v Carehrad, čtoby oni sije dilo prinesli do porjadku. No Fotij i hrozbami i podarunkami prichilil ich na svoju storonu. V hodu 861 byl poderžanyj odin iz najsmutnišich soborov. Na tom sobori majže vsi vostočny jepiskopy otsudili sv. **Ignatija** i dali pravdu Fotijevi, ibo Fotij tak chotil. Chotili obmanuti i **Rimskaho Otca**, no on poznal pravdu i **Fotija** ne

potverdil. Na oborot v hodu 863 **suspendoval jeha i tože i svojih poslov.** Fotij teper ukazal svojo istinuju krasku, kohda začal pisati protiv Rimskaho Otca, protiv Zapadnoi Cerkvi Iz. obrjadovych raznic o kotorych nedavno v svojich pismach pisal, jako o drobnici, o ktoroj ne stojit hovoriti, ibo oni ne **kasajutsja** jednoty viry; teper dilajet dogmatičny voprosy. Vytikajet Zapadnoj Cerkvi, čto latinniki v posti jidat s maslom, čto svjaščennikom zakazujut ženitisja, čto k myropomazaniju trebujut jepiskopskuju vlast, čto i v sobotu postat, čto latinskije svjaščenniki bryjut borodu, čto v posti ne pojut Alliluja, i v sv. Liturgii nekvašennyj chlib uživajut.

V hodu 867 nastali bolši pereminy. Pomer Nikolaj I. Jeho naslidnikom stalsja **Adrijan II.** V tom hodu tože slučilosja take, čto Vasilij-kotoraho Michail III. postavil, čto by pomahal jemu upravlati-ubil svojego Carja Michala III. (Uže ranše Michail III ubil Bardu.) Fotij druhij deň dal zapričaščatisja Vasilijevi, ubijcovi Michaila. Na to narod očeň vozmutilsja, soblaznilsja nastoľko, čto Fotija za to dali do monastyrja. Teper za toje vremja **Ignatij moh vozvratitisja, v 869 hodu sozval VIII-ij vselenskiť sobor** na ktorom Fotij otsužden byl i **Ignatij opravedan.** I tak **Vostok i Zapad snova sojedinilisja!**

Posli smerti Ignatija Fotij byl na toľko lovkij, čto vsetaki **dalsja pokripiti** i papoju za patriarchu i papi vsjo obiščal. Se slučilosja 877 hodu. No Fotij ne pokajalsja; dalje borolsja protiv papy. V hodu 886 na cisarskij tron prichodit **Lev Filosoľ,** kotoryj potreboval patriaršij prestol pro svojego brata **Stefana,** potomu **poslal Fotija v monastyrj,** hdi **Fotij pomer v hodu 891.** Tak skončilasja perva tak zvana **Fotijska schizma.** Posli jeha smerti nastal snova pokoj i **jednota meždju Vostokom i Zapadom.** I choťa novijše jest mninije, čto Fotij pered smertiju pomirilsja s katoličeskoju Cerkovju (To tverdit Dr. Fr. Dvornik pražskij univ. professor), vsetaki vseobšče Fotija nazyvajem otcom vostočnoj schizmy.

8. Schizma Kerularija Michaila.

Zasijannoje simja Fotijem uže na zaschlo v dušach. Snova vyroslo ono posli 166 hodov, kohda **Michail Kerularij** byl patriarchoju, kotoryj **obnovil klevety Fotija protiv zapadnych.** M. Kerularij byl neučennyj i ščeslavnyj čelovik, u ktoraho holovnoju cileju bylo nenavist protiv Zapada, protiv Rima. Patriarcha pro meľkosti dal zaperti vsi latinskije chramy-časovni i začal borotisja protiv papy. Kohda papa napisal pismo

jemu, on na vid uskromilsja i prosil vyslati poslov do Carehrada dľa izslidovanija dila. Papa poslal, no Kerularij očeh cholodno prijal, respektive neprijal ich. Zaper pered nimi chramy, ne možno bylo s nim jidnati i tak rimskije posly prinuždenny byli zložiti **excommunicačnu bullu na holovnyj oltar chrama Hagii Sofii**. Slučilosja to v **hodu 1054 juľa 16**. Papskije posly byli kardinal Humbert, Fridrich papskij kancler, i Peter amalfskij jepiskop. Bullu složili na prestol so slovami: „**Tut da Boh sudit.**“ Ot toho vremeni uže na časti rozderta nešita odežda Christa. I tak stal hod 1054 očeh smutnym datumom: načalom schizmy, respektive načalom suščestvovanija tak zvannoj „pravoslavnoj nesojedinennoj vostočnoj“ cerkvi. To vsjo slučilosja v Carehradi značit v pervom rjadi meždu Grekami.

9. Kohda perešel ruskij narod na schizmu?

Nas iz bliska osobenno to interessujet, čto kohda perešli naši predki na schizmu, kohda otorvalisja ot katoličeskoj Cerkvi? Uže tot vopros predpolahajet tot fakt, čto **ruskije snačala byli greko-katolikami**. To ne nužno ni dokazyvati, naskolko kreščenije Rusi slučilosja osobenno ot **hoda 988**, kohda **pokrestilsja kňaz Vladymir Velikij**, no v eto vremja **Vostok i Zapad sojedinenny** byli pod odnoju vidimoju holovoju vslenskaho archijereja papy rimskaho, naslidnika apostola Petra. I poetomu katoličeskaja Cerkov meždu svjatymi počitajet sv. Vladymira i jeho babušku sv. Olgu.

V Rossii schizma ne nastala sej čas posli schizmy carihradskoj, o tom sviditelstvujut slidujuščii istoričny fakta:

a) Naslidnikom **Jaroslava Mudroho** na vel. kňážeskim prestoli stoyal jeho syn **Izjaslav Dmytro**. (1054—1078 r.) Iz jeho dijatelnosti na poli christijanstva znajem čto byl velikim pričilnikom Apostolskoj Stolic, s kotoroj mal uski snošenija. Kohda jeho prohnali brata Svjatoslav i Vsevolod, pervyj raz v roku 1068 on vernulsja na kijevskij prestol pri pomošči poľskoho korolja Boleslava Smiloho. No sej Boleslav Smilyj vyraboval vsi skarby kňaza Izjaslava Dmytra i ne chotil jemu ich vernuti. Kohda v hodu 1073 vyšše spomjanuty brata povtoriteľno vyhnali Izjaslava iz Kieva, to on uže ne prosil pomoči Boleslava no **vyslal svoje ho syna Jaropolka-Petra** poznijšaho kňaza Valodymirvolynskaho **spismom do Papy Grigorija VII. i žertvoval Papi Rus-Ukrajinu jak lenno**. Prosil ochoronu papy pered vorohami, i čtoby papa vymoh ot Boleslava Smiloho jeho skarby. Papa chotivše zabespečiti Rus-Ukrajinu pered

eventualnoju schizmoju, kotora ješče v tim časi ne prijala Kerularijsku schizmu. no izza srodničestva obrjada opasnost hrozila, prijal posolstvo Jaropolka-Petra otvitil s pismom iz dña 5. V. 1075, jak takož prikazal Boleslavovi Smilomu vozvratiti zabranny skarby. Boleslav vernul skarby. Izjaslav Dmytro vernulsja do Kieva, papa priznal jeho korolem i korunoval jeho na koroľa Rusi-Ukrajiny. Pismo papy Grigorija VII. tituluje Izjaslava Dmytra „korolem Rutencov, Grigorij sluha sluh Božij Dmytrovi, korolevi Rutencov (rusinov) i jeho ženi pozdroulenije i apostolskoje blahoslovenije“ i v pismi pišet, čto primajet jeho korolevstvo jak dar sv. Petru, posli složenija prisjahi kňazevi Apostolskomu prestolu. I tak sii sobytija možut byti dokazatel'stvom, čto v eto vremja Rus-Ukrajina byla katoličeskoju.

2) **Dokazatel'stvom** možet byti tože to, čto **papy XIII. stolitja** (othoda 1216-1254) v **Novgorodi imili svoich poslov v kňazeckom dvori**, čto tože v tom vremeni to toľko tak možljivo bylo, jesli novgorodskij kňazeckij dvor byl v soobščeni, v sojedinenii s Rimom.

c) **Haličskij kňaz Danilo prosil pomoč ot Innokentija IV.** protiv Tatar a papa vse sdilal, čto moh i poslal Danilovi korunu, s kotoruju korunoju Danilo byl i pokorunovannyj v hodu 1225. Značit v eto vremja naši predki byli v sojedinenii s Rimom.

d) **Maďarskije ipol'skije cari ženilisja v Rossii s ruskimi kňahiňami**, čto tože dokazyvajet, čto eti kňahini dolžny byli byti katoličeskimi, ibo podľa tohdašneho zakona inače ne mohli by byti vydavatisja za katoličeskich carev.

e) **Prazdnik perenesenija moščej Sv. Nikolaja iz Myra v Bari**, byl ustanovlen Rimom v hodu 1097 (značit uže posli neščastnogo hoda 1054) a vsetaki ruskaja cerkov etot prazdnik priňala, poka grečeskaja ne priznavajet. To i poňatno ibo grečeskaja cerkov uže nebyla v sojedinenii s Rimom, no ruskije ješče byli. V Sije vremja byl kňazom Vsevolod a papoju byl Urban II., koťorij prazdnik zaprovadil. Jesli by ruskije ne byli priznali papu Urbana II., nebyli by posluchali jeho rasporjaženije. No ruskije na stoľko posluchali, čto i sehodňa ruskaja nesojedinennaja cerkov etot prazdnik 9. maja ježehodično prazdujet.—Točnyj datum perechoda ruskaho naroda na schizmu nikto neznajet. Odnó pevno, čto na mnohich mistach i stolitija peresli, (posli greč. schizmy) poka ruskij narod otorvalsja ot Rima. Vseobščee mninije, čto priblizitel'no 200 hoda posli greč. schizmi perešel i ruskij narod na schizmu a to pod vlijanijem vostočnaho upravljenja cer-

kovnaho, pod vlijanijem patriarchatov, naskoľko i ruskiy narod imil obrjad carihradskij; pod timi vlijanijami nezamitno našelsja v schizmi. Rozumijetsja, čto **narod toho iz bolšinstva ani teper nenajet, čto on ne jest uže v toj Cerkvi Sv. Otcov, kotoru Isus osnoval na Petrovi.** Oni ne suť formalnymi schizmatikami i my ich pričisľajem k členam istinnoj Cerkvi Christovoj.

10. Slidstvije schizmy.

Čto slučitsja s konarom, kotoryj otfatij ot živoho stroma? Pomaly vysochnet. Tak slučilosja i s Vostokom v duchovnom smysli. Prošel zolotyj vik Sv. Otcov! *Nesojedinennyj Vostok uže ne byl v sostojanii takich velikich mužej roditi, jak tot Vostok, kotoryj sojedinennyj byl s Fundamentom, s Petrovoju Cerkovju.* Odnó ščasťa majut odnak naši brata nesojedinenny, čto tot konar ot stroma **ne jest sovsim otfatij.** Ješče malenki vitvi ostali svjazanny s živym stromom. Ostala im hierachija svjaščeniija, sv. Tajny, Prečista Diva Svoi obrjadovy knihi ne

Pervyj jepiskop prjaševskoj jeparchii
Jos. Tarkovič

peremiňajut, konzervativno deržatsja toho, čto sozdali sojedinenny vostočny svjaty. Deržatsja davnoj tradicii v najvažnijšich naukach. Odnak **velika škoda, čto v žizni etl katoličeskije pravdy uže ne poňimajut, plocho objasňajut, ne virujut,** o čim pozže budet slovo.

Krasivyy vostočnyj **obriad** stal v mnogich tolko **vnišnoju formoju**, bez vnutrennaho pereživaniya. V **naukach nit takoj pevnosti, takoj točnosti, jak na Zapadi. Nit takoj konsekvencii, logiki.** Bohoslovskaja nauka zaostala, stojit. Jesli tu-tam projavljajetsja čto-to novoje, to pachnet protestantizmom (napr. Chomjakov). Znamy suť tože **stremlenija sojedinenija s Anglikanskoju cerkovju.** Kult Evcharističnyj ne vyvinulsja. Na očeň niskoj stepeni nachoditsja sv. ispovidanije, sv. pričastije. Častoje **sv pričastije meždu virnikami voobšče neznakomoje.** Vospitanije svjaščenstva dovolno na niskoj urovni. No k čemu hororit bolše o tich smutnyh ovočach, kotory projavljajutsja v **nenavisti protiv katoličeskoj Cerkvi!? Bolit nas o tom pisati, ibo idet slovo o našich najbližšich bračev, kotorych my ljubim, jak brat najbližšaho-chofa i zabludšaho-brata.**

11. Jak predstavľal sebi Christos Cerkov?

V nijakom slučaji ne tak, jak teper nachoditsja v ranach. On osnoval Cerkov na Petri, a to iz toj pričiny, ibo členami Cerkvi javljajutsja ludi živuščije, vidimyje, kotori **nuždajutsja v vidimoj, na zemli živuščoj hlavi. Christos jest vična, no nevidima hlava Cerkvi.**

Christos predstavľal sebi Cerkov tak, čto „**Da usi jedino budut**“ ¹⁾ Tak molilsja On na poslidnoj Večeri, značit niskolko hodin pred smertiju. A znajem, čto želanije otca na smertelnoj posteli jest to **testament, kotorij každomu difatu dolžen byti svjatyj.** Tak i jednosť Cerkvi, jest želanijem **testamentom umirajuščaho Christa.** On skazal: „**Da budet jedino stado i jedin pastyrj.**“ ²⁾ A toho odnaho Pastyrja On Sam postavil za pastyrja narodov v osobi sv. Petra, kohda skazal apost. Petru: „**Pasi ahncy, moja pasi ovcy moji.**“ ³⁾ Značit nam ne možno vybirati, čto koho chočeme za pastyrja, ibo nam jeho postavil sam Osnovatel Cerkvi, **Božestvennyj Spasitel.** Pastyrj jest uže, tolko stado razdvojennoje. Nužno zabludšich privesti nazad k stadu, čtoby

¹⁾ Ioann 17, 21 ²⁾ Ioann 10, 16 ³⁾ Ioann 21, 15, 16.

odno stado bylo. Rozumijetsja, čto ne ostavlat Cerkov svoju eti, kotory v nej nachodatsja, kotory našli pravdu, kotory imijut jednotu viry, kotory nachodatsja v korabli Sv. Petra, i ne pridajutsja k tim, kotory neposlušny, no **naoborot, eti, kotory ostavili otcevskij dom, eti dolžny vozvratitsja do otcevskago doma.** To ne jest vydumannoje to jest želanijem Christa, a to umirajuščago Christa, a **takoje želanije to jest i roskazom Christa. Tu ne možno vybirati, ljubitsja-li mni, ili ne ljubitsja to jest dolžnosťju každogo čelovika byti tam, hdi Christos, a Christos tam hdi Petr, ibo Cerkov, zdanije tam najdetsja, hdi osnova, a osnovuju jest Petr.**

12. Stremlenija vozsojedinenija.

Sej čas posli razdora, nastali stremlenija napraviti to, čto čelovičeskoje nesovershenstvo (ili zloba?) isportila. Osobenno iz katoličeskoj storony byli postojanny stremlenija a to:

Uže **Alexander II.** papa v **hodu 1064** zasylajet poslov v Carihrad, čtoby tam perehovory veli o vozmožnosti sojedinenija cerkvej.

Gregorij VII (1073-1085) tože v tom napravlenii rabotal.

Urban II papa (1088-99) namirjal pri krestonosnych šestvijach usoveršiti sojedinenije, no jeho dobru voľu zničili sami krestonosny armady.

Inokentij III (1198-1216) tože to stremilsja perevesti tim, čto v Carehradi osnoval latinskoje cisarstvo, no naskolko to nasilstvennoje bylo, ne udalosja.

Na soborach: V 1274 hodu v Lioni, v 1439 h. vo Florenci stremilasja Cerkov vozsojediniti Vostok. No žalko bylo slyšno i takoje izrečenije, čto radše choťat viditi tureckij turban nad soboj, jak papskiju tiaru (trojnaja papskaja koruna). I to slučilosja. V hodu 1453 turki zaňali Carihrad i daže i patriaršij prestol mohut pravoslavniije polučati tolko iz ruk sultanov. Na bašni Hagia Sofija, (symbol vostočnoj cerkvi), nit kresta uže, no tam jest mohamedanskij polmisjac, i Hagia Sofia, hordost Vostoka, jest mohamedanskim chramom.

S boľšim uspicom byla zavjazana Unija¹⁾ v Bresti litovskom, v hodu 1596 vo vremja Klimenta VIII, kohda sojedinilisja naši bratja žijuščii na siver v Poľši i na Rusi-Ukrajini.

¹⁾ „Unio“ po latinski tolko značit jak sojedinenije. Budem často uživat' eto vyraženie.

Časť Rumun sojedinisja v hodu 1698. Časť Horvatov i Serbov v hodu 1611, kotory dostalisja utikajuči perez Turkami v Horvaciu. Malenka časť Bulgarov v hodu 1861 sojedinilasja.

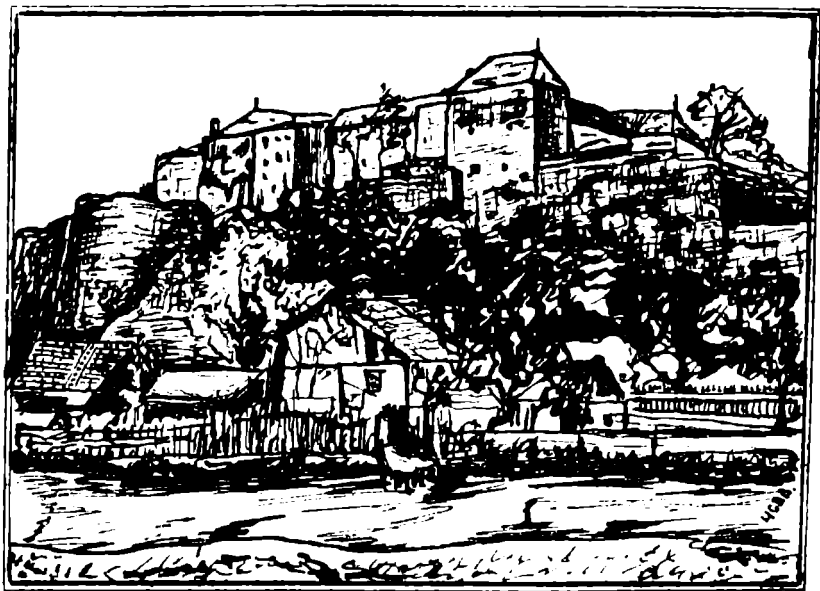
II. Užhorodskaja unija.

1. Jak stara naša vira?

Prišli my k našej unii, k vozsojedeneniju našej Cerkvi. I sija brošurka v pervom rjadi slučajem 300 litnoj Užhorodskoj Unii byla napisana.

My prazdnujem 300 litnyj jubilej toho sobytija, kohda naši predki vernulisja nazad do toj Cerkvi, iz kotoroj otorhlišja.

Schizmatiki poukazujut na starinnost svojej cerkvi i na to, čto naša gr.-kat. Cerkov tolko 300 lit imijet. S tim agitujut,

Užhorodskij Zamok-Tut zaključili naši predšesvenniki
„Užhorodskuju Uniju“ v h. 1646.

i byť možet najdutsja ľudi, ktorí nerazmyšľajú, uvirjat to i začnut somnivatisja v pravdivosti našoj viry. My tut otvitim nesovistnym agitacijam: Nesojedinenny brata, koli protiv nas robotajut i vysmivajut našu Cerkov zabyvajut na to, čto naša Cerkov **pered 300 rokami toľko tam vozvratilasja, ot kuda ottrorhlasja**, značit my naši nazad put, ktorij naši predki ostavili. **My prodolžajem istoriju svojej Cerkvi, kotora začinajetsja s Christom i prekratilasja posli grečeskoj schizmi pribliziteľno 200 hodov pozže (v XIII stolitii).**

Čtoby my poňali lušče jak stary my, skažim takij primir. My tut v Karpatach živuščije greko-katoliki imijem svoich predšastvennikov a to skažim do kreščenija Rusi pribl. 20 predšestv. Iz tich predšestvennikov **pervy kohda pokrestilasja, prijavše katoličeskuju viru, byli vostočnymi katolikami**, ili jak my to nazyvjaem **greko-katolikami**. Takimi byli naši predšestvenniki až pribliziteľno do vtoroj poloviny XIII stolitija. Značit za eto vremja ot 988 (ot kreščenija Rusi) do **schizmy** na Rusi **mohli my mati 8 katoličeskich predkov**, značit ot 20-12 predka. Dalši naši predki zabludivše perešli do schizmy i tam do **Užhorodskoj Unii** perebyvali (za 250-300 hodov) značit ot 11-7 predka). **Poslidni naši predki ot 6-1 byli snova katoličeskije**, ibo uže byli po Užhorodskoj Unii, značit vozvratilisja nazad ot kuda ottrorhlisja v XIII stolitii. I tak možem skazati, čto **iz našich pokreščennych 20 predkov toľko 5-6 predki mohli byti schizmatikami, a ostafnije 15 predki byli greko-katolikami**. A najstaršimi našimi predkami byli ne schizmatiki, no grekokatoliki. I tak my vykazali čto **naša Cerkov ne jest 300 ročna stara**, no svojeju istorijeju sjahajet do **kreščenija Rusi**. A naskoľko Cerkov pri kreščenii Rusi ne byla nova, a byla uže 950 roki stara; **istorija našoj Cerkvi sjahajet až k Christu, k Osnovatelju Cerkvi**. Eti 300 roki, čto prazdnujem, to suť toľko poslidni roki iz istorii našej Cerkvi; roki ktorí snova pereživali my u Sv. Materi Cerkvi. Na oborot možem skazati. čto tak zvanaja „**pravoslavnaja cerkov**“ **jest molodšaja ot našoj**, ibo „**pravoslavnaja cerkov**“ taka jak ona dnes suščestvujet-bez Petra, bez vidimoj hlavy, **suščestvujet toľko ot hoda-jesli berem grečeskuju cerkov 1054**, no jesli berem istoriju ruskoj schizmy ješče pozže nastala. Berim okruhloje čislo skažim ot 1200 suščestvujet ruskaja pravoslavnaja cerkov, to do sehodňa toľko 746 hodov. **Ich Cerkov 746 hodov stara, naša 1900 hodov stara**, ibo Cerkov kotora majet hlavu Sv. Petra, sjahajet až k Petru, a tomu je uže 1900 hodov (okruhle čislo).

2.) Kohda prišel naš narod pod Karpaty ?

Kohda prišlo naselenije Podkarpatskoj Rusi (teperj „Zakarpatskoj Ukrajiny“) na teperišnju territoriju o tom istoričeskich pevných dat nit. Polnaja tma zakryvajet eto vremja. Ot VII stolitija načinajet prichoditi sjuda slavjanstvo, pod imenom „vostočnyje slavjane.“ Pričiny ich pereselenija na etu territoriju slidujuščije: Ili pod hnetom tatar, avar udalilisja na zapad, 2) ili udovletvorili uslovijam žiznennym. Vostočnyje slavjane ne prišli jak vojujučij narod, no jak miroslubnoje polukočujuščee plemja. Zanimalisja skotovodstvom, zemledelijem i pčelovodstvom. Oni prišli jak jazyčniki posemu priňali christijanstvo s vostočnym obrjadom. Čto kohda neizvistno.

Vtoroje priselenije bylo vo vremja maďar.

Priblizitelno v hodu 986. Kohda maďary šli na zapad, ruskije priostanovili ich pod Kijevom, hdi podružilisja i šli vmisti s maďarami na zapad. Maloje pereselenije bylo častijše. Napr. Kohda maďarskije koroli ženatsja s ruskimi kňahiňami (Andrej I. Koloman I, Gejza) s kňahiňami prišla bolšaja družina ruskich.

Pod korolami maďarskimi Andrej II. (1205-35) Bela IV (1235-1270). Vo vremja borby za haličskij prestol Volodymirka Danela, s mongolami v hodu 1243. **Treťa čast prišla s Korjatovičem v polovini XIV stol. (pribl. 1330-1360).** Skolko ludej s nim prišlo ne znajem. Hovoritsja, čto ich bylo 40.000, no eto ne mozet byti pravdoj, potomu, čto s tak velikoj družinoj on by ne bižal ot svojego đadi Olgerga. Druhije hovorjat, čto on ne prišel jak biženec, a tolko jak host maďarskoho korola. Ruskij kňaz otkazalsja ot territorii podolskoj, za čto polučil ot maďarskoho korola **Mukačevo i Makovicu.** Voobščee pereselenije velosja po maly, zaňali oni i ravniny, no osobenno ihrali oni roľ hraničarov (imena Orosz-vég itd.) meždu horami i ravinoj. Obyčajno hovoritsja, čto Kňaz Korjatovič založil monastyr na Černečoj Hori pri Mukačevi, kotorij stal-sja centrom ich kulturnoj i religioznoj žizni. No suť i taki mňinija, čto monastyr uže davno pered prichodom Korjatoviča mal uže suščestvovati. Korjatovič tolko obnovil, ukripil sej monastyr. Pered hodom 1491 ne mali Podkarpatski Rusiny svojego jepiskopa a byli zavisimi ot ruskoho jepiskopa v Peremyšli. **Peršim mukačevskim jepiskopom byl Ivan, ktoraho naznačil korol Volodislav II. v hodu 1491.** Kromi mukačevskaho monastyreja byl ješčee važnij centr tože monastyrij v **Hrušovi.**

Fedor Koriatovič starajetsja o dostojnuju budovlju monastyrja na Černečoj hori.

Vtoryj jepiskop Grigorij Gaganec.

Tretij jepiskop Dr. Nikolaj Totb

Kto i kohda osnoval sej monastyri ne možno znati. Čto tot monastyri byl uže vo vremja napadenija tatarskoho znajem ot tuda, čto monachi seho monastyrja žalovalisja korolevi Beli IV (1215-1270) čto pri napadi propali vsi ich dokumenty i hramotoy. ¹⁾ Primičajem čto v Hrušovskom monastyri drukovalisja 50 hodov ranše ruski knihy jak v Rossii. Jest pervoj ruskoj pečatnoju. Nastojatel hrušovskaho monastyrja polučil ot carihradskih patriarchov različni jepiskopski privilegija (protoarchimandrit), pro čto často spory nastali meždu jepiskopom mukačevskim i protoarchimandritom hrušovskim.

3. Jak žili kulturno naši predki? Slavjane prišedšije v VII-IX stol. byli jazyčnikami, kohda priňali christijanstvo neizvistno no priňali vostočnyj obrjad a to iz Rumunii i Haličiny. Sna-

¹⁾ Jur. Žatkovič: „Naris istorii Hrušovskoho monastyrja.“

čala byli s Rimom sojedinenny. Čto kohda otorvalisja ot Rima, neizvistno. Velike čislo žitelej byli kripakami. Zemli byli ne obrabotany a korol' za jakojenibud otličije daroval zemli dvorjanam, i čtoby eti zemli obrabotalis oni davali terminovy uslovija tim, kto ich obrabotal. Byli osloboždenny ot podatej i kripostnoj povinosti ot 6-12 lit. Poodinoki izbrali sebi šoltesakeneza, čtoby tot zaščiščal ich prava pered dvorjanami. Poku byli v schizmi tak kulturno, jak religijno dovoľno na niskej stepeni stojali. Narodnoje školstvo bylo v rukach batkov, kotory sami ne byli obrazovanny i rozumijetsja ani školstvo ne procvitalo. Bolšinstvo znalo liš napečatanny bukvy čitati i tim i vyčerpalosja ich znanije. Bolšim uspicom rabotali **monastyrskiye školy**. Veliku zasluhu imijet Korjatovič, kotorij podnes stepen školstva i kultury. No vsetaki svjaščennstvo bylo tolko na stepeni kripaka, dolžny byli rabotati na panščini, tak jak i druhije. Jesli sami voždi-svjaščenniki ne byli očeň vospitanny, rozumijetsja, čto posemu i narod malo obrazovannyj byl. Ne bylo v chramach systematičnogo vyučevanija, narod žil často v suevirii.

Vsjo eto doprovađilo lučšich myslitelej našich, čtoby razmyšľati o sojedenenije cerkvej, ibo vidili raznicu meždú katoličeskim narodom i meždú pravoslavnym, meždú katoličeskim i meždú pravoslavnym svjaščennstvom. Primir imili jednak Uniju vo Florenci, osobenno že Uniju v Bresti, kotoraja hlubokoje vlijanije sdilala na našich voždev. Na sobori v Brestu byla reprezentovana i mukačevskaja jeparchija—jak Baluďanskij spominajet, ili jepiskop sam, ili jeho delegat byl tam. To byla pervá dumka na uniju, no tohda ne osuščestvilasja ješče. Pervonačalnu viť kotoru imijem o unii, to byli dva imena greko-katoličeskich jepiskop a to Maštej i Makarij. Poslidnij byl v mukačevskom monastyri. No uspicha i tohda malo bylo. Eti jepiskopy ne javľalisja nastojaščimi otcami cilaho naroda.¹⁾

Očeň pomohlo sojedeneniju to, čto našelsja zaščitnik naroda v osobi **Drugeta**, kotorij imil uzki soobščeniya s našim narodom, napr. on to to sdilal, čtoby nasilstvennyj Georgij Rakovcij, kotorij protestantom byl ne imil plochoje vlijanije na uniju našich užhorodskich i zemplinskih virnikov, dal ich pod pra-

¹⁾ Dr. Varga: Istorija cerkvi.

vosilije **peremyslskaho jepiskopa**, ktorij greko-katoličeskij byl. Rozumijetsja čto tohda ješče ne byla formaľna unija, Osobenno potomu, ibo očeň moho neprijatelej imila (podobno jak i teper!)

Pervoj jepiskop, ktorij chotil sojedenenje byl Vasilij Tarasovič (1634-1646) On smil uže i s rimskim prestolom perehovy dilati. No očeň razhnivalsja na neho protestantskij Georgij, Rakovcij, ibo v tom vidil prepjatstviye luteranizaciji naroda. Čerez svoich ľudej dal jepiskopa ot prestola, kohda liturgizal nasilu pojimati i v turmu posaditi. Ot tuda toľko s pomočijeju III Ferdinanda na chodatajstvo Drugeta vyslobodilsja. Choťa kraľ vozvratil jemu ne toľko slobodu no i iminije, vsetaki nasilstvennosti Rakovcija ne perestali i tak konečno **Tarasovič** otkazalsja jepiskopstva, i iz milosti Ferdinanda III-ho otdalilsja do Naď Kalló, hdi i pemeť.

4. Zakľučenje „Užhorodskoj Unii.“

Obstojaťelstva vse horši byli, tak pro svjaščensťvo, jak pro narod, tak, čto dumka unii vse aktualnija byla. Čtoby lučše poznati sii obstojaťelstva posmotrim, čto pišet **jepiskop Lipaj** o nich: „Karpaty zaselili ruteni grečeskoho obrjadu. Iz nich živet v madarščiny bolše čim 300 tysjač, svjaščennikov p iblizitel'no 600... Oni soveršajut svoje bohosluženje v staroslavjanskom jazyku. Iz etich svjaščennikov 529 živet na territorii egerskoj jeparchii, a dr - hije častočno v naďvaradskoj, i estergomskoj territorii“... Dälše piše o naseleniju to: „ich svjaščenniki deržat s nrodom grečeskij obrjad, no inače očeň neuki, neobrazovanny. Oni nebyli daže zadileny na parochii, ibo v nikotorich selach nebylo ani odnoho svjaščennika, a v drugih 4-5-10, s jaščennikov vmisti svojimi familijami.“

Betlen podobno opisujet sostojanije našoj Cerkvi. Podľa neho, grečeskaja cerkov, kotora byla sidlom mudrosti, teper živet v duchovnoj temnoti.

Religija čim dälše tim bolše stalasja toľko dilom tradicii, a važnijšim deržali ceremonii.

Prijateli naroda začali rabotu pro sojedenenje. Taškostej bylo mnoho. Iz odnoj storony konservatizm naroda. Iz drugoj storony **sľachta**. Na konzervatizm naroda primir, čto kohda peremysľskij jepiskop **Krupeckij** positil našu storonu to v krasnobrodskom monastyri, posli jeho propovidi o uniju,

Četvertij jepiskop Dr. Ioan Valyi

Jepiskop Dr. Štefan Novak.

majže zabili jeho, jedva spas svoju žižn. Iz druhoj storony šľachta znala to, čto jesli naše svjaščćenstvo budet rovne s latinskim, tohda budet i bolše vlijanije imiti na narod, a tohda ich vlijanije oslabnet. I proto vse možne sdilali, čtoby uniju prepjatstvovati.

Vsetaki vopreki mnohim taškostam istinny prijateli naroda pobidili. Zasijannoje simja Tarasovičom uže ne možno bylo zadusiti, **Naslidnikom Tarasoviča stal Petr Partenij Rostošinskij CSVV.**, kotoraho sam Tarasovič na svojej smertelnoj posteli sovitoval izbrati za jepiskopa. Etot jepiskop vmisti s Vasilijanom o. **Havriliom Košovl. om** pochodil ruskije sela i vozbuždal narod na sojedenenije. Naskolko Rostošinskij vidil, čto udobnoje vremja uže tut na sojedenenije s o. Dimitrijem Kornickim¹⁾ Vasilijanom pojichal v Jagry, čtoby tam dohovo-

¹⁾ Tak Dr. Varga Podfa pisma k Rimskomu Prestolu s o. Košovičom.

ritisja o uniju. Posli dohovora **Unija v Užhorodi byla zaključenna dňa 24. apríla 1646.** Istorija Užhorodskoj Unii opisana v pismi k Rimskomu Prestolu v ktorom prosjat o potvrždenije Petra Partenija Rostošinskaho za jepiskopa mukačevskaho iz dňa 15. I. 1652 Sodržanije pisma slidujuščeje:

„Iz blhodati Christa izbrannij Najsvjatišij Otče i Vselenskiij Patriarcho! ...Sije naše prisojedenenije stalosja. 24. apríl'a 1646 hodu... v užhorodskoj časovni v zamku, v prisutstvii dostojnoho hospodina Georgija Jakušiča, jagerskoho jepiskopa do ktoraho stoju cileju pojavilisja otcí Vasilijane o Partenij nynišnij naš jepiskop... i o H. Košovič. Jepiskop poderžal propovid. Čto namirjal, to i dosjah pri pomoči Ducha Svjataho. On naznačil tože deň posvjaščennyj Sv. Georgiju muč. dnem ispovidanija viry. Toho dňa my 63 svjaščenniki sošlisja v cerkvi naslidujuči jepiskopa jagerskaho. I tak posli soveršenija bezkrovnoj žertvy v staroslavjanskom jazyke, podl'a predpisannoj formi složili my ispovidanije viry a to: virim vsje i v časťach čto Svjata naša Mati Rimska Cerkov podajet viriti. Najsv. Otca Inokentija X-ho ispovidujem za našeho pastyrja i za pastyrja uselennoj i chočem vo usim byti poddannymi jemu i s našimi naslidnikami pod tymi uslovijami: 1. Čto možem i na dalše zaderžati obrjad grečeskoj Cerkvi. 2. Čto izberem sebi sami jepiskopa ktoraho Apostolska Stolica potverdit. 3. Čto možem pol'zovatisja usimi cerkovnymi privilegijami. V Užhorodi 15. I. 1652. Vašoj Svjatosti najpokornijši svjaščenniki grečeskaho obrjada Alexij itd. slidujut podpisy. I sije pismo podalo nam i istoriju Užhorodskoj Unii. Vsjo deržits a do nynišňaho dňa, toľko 2 točka izminenna a imenno pro političny pričiny. Pravo svjaščenstva izbirati jepiskopa perebrali na sebja cari, čto posemu zneužili. Poetomu čto by prepjatstvovati vlijanije svita na izbiranije cerk. lic, Cerkov perebrala sama na sebja etu dolžnost.

Eti uslovija sej čas priňali 400 svjaščenniki. V hodu 1664 priňali ju i vsi monachi Vasilijane. Toľko mukačevskije i marmarošskije virniki ostali ješče v schizmi. No ideju uže ne možno bylo zadusiti.

Dľa ukriplenija unii byl zaslannyj k nam grečeskij jepiskop iz Rima bibliotekarj iz vatikanskoj greč. biblioteki **Iosif de Camelis**, kotoryj deržal sobory, vydaval polezny rasporjaženija kotory podnesli uroveň greko-katolikov. Osnoval školy, i staralsja o vospitanije svjaščenstva, kotorych razoslal na vyšši učilišča duchovny. Jeparchiju upravľal ot hoda 1690-1706. Vychlopotal dľa trech svoich bohoslovov misto v **Trnavi**. Za jeho

vremja korol Leopold I. v hodu 1692 potverdil privilegija gr.-kat. svjašćenstva, što v praxi označalo ravnost meždu svjaščennikami grečeskaho i latinskaho obrjada. On sostal i bukvarj dľa čtenija po ruski, i katicisis dľa izučenija religii. Kromi Trnavy posiščali naši bohoslovy i Jagry, naškoľko snačala mukačevskaja jeparchija byla podčinenna jager-skomu archijepiskopstvu.

Konečno v hodu 1717-34 i marmarošskije rusiny priňali uniju i tak unija poľna byla, choťa pravoslavny protijepiskopy ješče dolho postavľalisja.

De Camelis jepiskop, kotorij ukripil Uniju.

5. Čto prinesla nam Užhorodskaja Unija?

(podtitul: Jaku poľzu by mali nesojedinenny jesli by sojedilisja?)

V prvom rjadi čerez uniju, čerez sojedenenje s Rimom, my prišli nazad tam, hdi byli naši drevny predki. Prišli my tam hdi vospitanny byli naši Veliki Sv. Otcí, hordošt Vostoka i hordost vsej Vselenskoj Cerkvi!

a) Priobrili my istinnuju religiju, istinnuju Cerkov Christovu, ktoru Christos osnoval a ne čelovik Kerularij, iľ jeho predšestvennik Fotij. O jesli by tak cilyj Vostok vozvratilsja, jak osvižil by sja, jak pokripil by sja Vostok pri istočniki nauk bohoslovskich, pri Sv. Petri, pri holovnom Učiteľu, Pastyrju

b) Priobrili my soveršenjšuju organizacijnuju cerkovnu-ju žlžň. Tak jak vo maloju familii dolžna byti hlava, v okresi načalnik, v deržavi prezident, tak v Cerkvi, kromi menšich veduščich (prichodnik, namístnik, jepiskop, archijepiskop, patriarcha) dolžen byti odin patriacha, ktorij jest Vselenskiy Patriarcha, ktorij jest glavou ciloj Cerkvi na zemli. To jest tak logičnoje. tak prirodnoje, tak jasnoje, čto to toľko tot, kto ne razmyšľajet neprijmet. No i toho veduščaho my ne postavili, no postavil ho Sam Christos, kohda dal jemu kľučí Carstvija nebesnaho¹⁾ i vručil jemu pasti stado²⁾.

c) Priobrili my soveršenjšaho znanija, hlubšoj teologii, ibo katoličeskaja Cerkov v tom otličajetsja, čto s želiznoju logikoju vseho načalo iščet, dokazyvajet: Božim avtoritetom, istorijeju, rozumom, sv. Otcami. Ni odna religija ne imijet tak soveršennuju bohoslovskuju nauku, jak pravi katoličeskaja religija.

Najučenijši bohoslovy na sviti teper pravi katoličeskije bohoslovy. Napr. v Rimi bohoslovskaja nauka soveršajetsja za 9 hodov, čto perevyšajet vsi svitski fakultety. (Najtažšij likarskiy fakultet deržit maximum za 6 hodov. Kromi Rima suť teologii hdi nauki deržat 6-7 lit. U nas v Prjaševi 5 litnyj kurs).

V tom, čto Cerkov vedet v nauki imijet praktiku, tradiciju, viď vsjo, čto civilizovanna Europa imijet dobroho, kulturnaho, socialnoho-charitativnoho, to vsjo načalo svoje v katoličeskoj Cerkvi imijet. Vsi školy počinavše ot narodnych,

¹⁾ Mat 16, 19. ²⁾ Joann 21, 15—16.

čerez gymnázii až do univerzitetov, načalo svoje imijut v katoličeskoj Cerkvi. Velika čast izobritenij suť izobritenijem katoličeskaho svjaščenstva.¹⁾

Čerez to i **soznateľnosť** **polučili my**, znajem komu virim, vira naša soznateľna, nakoľko argumentami podderživana. Na oborot u inych toho nit v takoj miri.

Odin primir objaľnit lučše eto tverždenije: Slučilosja takoje: Odin grekokat. svjaščennik propovidal i dokazyval virnikam čto Chrstos diľstvitelno voskres. Meľdu virnikami byli i mnohije pravoslavny intelligentny. Posľi propovidi odna pravoslavna učiteľnica to skazala: Otče, meňa až moroz obchodil, kohda Vy dokazyvali čto Chrstos diľstvitelno voskres, i kohda. Vy dokazyvali, čto jak by to bylo, jesli by byl Chrstos ne voskres... Nam to ne nužno dokazyvat, my to prjamo virim!

Prekrasno 'zvučit toto izrečenie učiteľnici, no jesli na vsjo to skažem, tohda **vira naša ne budet pokriplenna**. Pri pervoj burji, kohda bezvirci budut borotisja protiv viry, takije, kotory ne znajut oboroľnati svoju viru ne obstanut, upadut. Nit u nich argumentov toľko tradiciju roditeľej imijut, naskolko v tom rodilisja, ibo i mať tak virila. No rozumna-li eta vira, to oni dokazati ne znajut, ibo nit u nich argumentov. Taka vira, ne jest vystarčujučoj viroj.

Značit čerez sojedenenije Vostoka, priobrila by vostočna teologija pevnijšaho fundamenta, kotora by byla vybudovanna na skali pevnych dogm, iz kotorych ne popustit Katoličeskaja Cerkov ani za cinu ciloj Anglii, jak to slučilosja v supružestvi Henrika VIII-ho. Radše požertvujet vsjo, no pravdu za lož, ili lož za pravdu vyholositi ne možet! Ne-

¹⁾ Zachranili sočinenija klassikov, izobritenije pervoj mapy slučilosja monachom Fra Mam v h. 1450, kotoroj počzovalsja Kolumbus.

Arabski čisla zaprovadil Si vester II. papa.

Dalekohľad i mikroskop franciľskan Roger Bacon izobril († 1242 h.) Pervij kotorij holosil čto zemľa krutitsja, holosil jepiskop Regiomontanus, posemu kanonik Kopernikus.

X Lev mecenat znatokov, chudožnikov, pisateľej. Pervu školu dľa bluchonimych osnoval monach Pedro de Pon e. Puľskovij poroch vynaľel monach Berthold Schwarz. Noty: Guido d Arezzo monach, polychromiu jezuita Cavaľeri, spektral analizis: jezuita Sechi. Hromozvod uže v 1754 sočinil monach Diviľch Prokop, za nim potom rabotal Franklin. Compast (maprjam ukaz. iholku) vynaľel okolo h. 1300 svjašč. Flavio Gioja Pervy hasiči i oni vynaľli k tomu sredstvo byli monachy Klapuciny v P. riži v XVII stol. Balon vynaľol Gusmae Berthold v hodu 1720 (monach) Okulary vynaľel dominikan Al-x Spina. Hodľnku (časy) vynaľl Csesiodorius svjašč. n-overšil Gerber (Silvester II. papa). Gazovy lampy v 1794 uživali i vynaľli jezuity v Anglii. Bicikel vynaľe. svjašč. Pianton v hodu 1845. (Dr. Schmidt Atľety Boži 46)

rozvazatelnoš supružestva čelovik pereminiti ne možet, choťby tot čelovik byl i Vselenskimz Archierejem, i choť by išlo o supružestvo carja.

d. Priobrili my bolše religioznosti, živijšu viru, bolše aktivy v religii. Ani odna religija ne možet pochvalitisja tak aktivnymi členami kotory praktizujut religiju, jak pravi katoličeskaja Cerkov. Tut my naučilisja **denno razmyšlati, denno liturgizati, denno pričaščatisja** (tak jak vo vremja Sv. Ioanna Zlatoustaho), **často spovidatisja.** Uže prošel tot **vostočnyj moroz** čto ne slobodno častije spovidatisja jak raz v roku, i pričaščatisja ne možno toľko kolo Paschi, i posli odnoj spovidi, toľko raz. Čerez **sojedinenije my imijem pevnny cerkovny zakony,** kotory na Vostoku ne suť v dijestvitelnosti. Napr. u nas teper točno opredilenno, čto **kohda i jak**

Jepiskop Dr. Dionisij Njaradij.

nužno sluchati sv. Liturgiju, i ne možem uspokojitisja s takuju praktikoju jak pravoslavny brata praktizujut, čto chvatit zapaliti svišču, kotora misto neho budet horiti i on ne dolžen byti na sv. Liturgii.

Virniki našl poučenny. Napr. naši virniki takoje by ne sdilali, jak slučilo-sja v odnoj velikohorod koj gr.-kat. cerkvi. Tut izza neiminija pravoslavnoj cerkvi pravoslavnyje na Paschu prisutstvovali na greko-ka. liturgii. Kohda prišlo vremja sv. pričastija naraz kolo 50 ludej stavelo k sv. pričasti u iz rjad pravoslavnych. Sam pisatel sich strok poznaja ich zvyki prichodit k nim i prositeja ot nich kuda Vy idete? No pričastisja skazali oni prirod-nym holosom. Ne chotil ja s nimi filozofovati, čto oni inaho viroispovidan-nija, no dal im o mnogo prostijišij vopros: no a ispovidalisja pered sv. pri-častijem? Nit, skazali daže i ne pomnuť, čto kohda spovidalisja po lidnij raz. Predolžaju-no a može Vy i zavtrakali (jili)? Da j li. No a kakže Vy chotite pričastisja? Veď to tolko dľa etich, kotorije na to prihotovilisj, ispovidalis i postat. Otvitili tak: My vidim, čto idut i druhije, iši i my.

Skažim, čto to isklučeniye, čto to davnaja emigracija, kotora zabyla na praktiku svojej religii. No prošusja, suščestvujet-li greko-katolik, jesli normalnoho rozuma jest, kotoryj by za-był na to, čto nužno postiti ot pol noči počinavše? Pevno čto nit takobo!

Jak krasivo teper u nas: Misjačny sv. spovidi, časty sv. pričastija, molebeny, propovidi, časty missiji (vse posli 10 hodov 8 dnevny missii po selam, to označajet za 8 dnej pribl. 32 propovidej), posli každoj missii v slidujuščom hodu obnovle-nije missii 3 dni (to pribl. 12 nauk). Same obnovlenije duši, same ukriplenije ducha i to vsjo privodit nas bliže k Christu.

Čerez sojedinenije polučili my disciplinu, porjadok, ibo k tomu, osobenno v katoličeskoj Cerkvi jest čuvstvo. Avtori-tet, poslušaniye, otecvskaja strohost to jest na programi kato-ličeskoj Cerkvi, a to svjazano s materinskoju ljuboviju.

Ń Uboľšalasja u nas činnoś monastyrskaia i čislo mo-nastyrej vyroslo. Bylo u nas uže 7 monastyrej a to v Mukačevi, v Užhorodi, v Malom Berezni, v Imstičovi, v Boroňavi, v Burkovci v Krasnom Brodi. Novijše ješče v Medzilaborcach, v Trebišovi, v Prjaševi. Davno o ženskich monastyrych malo bylo slyšno, teper pod vlijaniem unii vse bolše monastyrej ženskich majem. Vse bolše aktivity v monastyrych, suprotiv kontemplativnoj programy davnijšoj bolše aktivnjuju programu majut teper, osobenno posli reformach. Vpročem toj aktivity bylo by nužno pro Vostok. Takich miloserdnych bratev, sester očeň nužno bylo by na Vostok, i to by slučilosja čerez uniju, ibo aktivita Zapada, čerez uniju, ne otminno vlijala by i na Vostok i taki činy by učreždenny byli i na Vostoku.

Ruska učiteljska aka semija učreždenije jep. Dra. Valija.

g) Kult Evcharističnyj. Jak krasivo teper u nas. Ježednevno liturgizujem, pričáščajemsja. Organizacii molodeži, kongregacii v čest Božoj Materi organizujem v duchu evcharističnom. hde molodež osvžiťsja, pokripitsja i soznateľno živet. Klaňajetsja Evcharističnomu Christu ne toľko iz privyčki, počitajet Božu Mat ne toľko cilovanijem jej ikony, ili nošenijem medailka bohorodičnogo, no podražanijem jeja dobroditeľej. Jak smutno to na nesojedinennym Vostoku, toľko v subbotu i v neděľu sv. Liturgija, čerez sedmicu zakryti dveri cerkovny. Evcharističnyj Christos zabytyj, nikto neprichodit umolati Jeho, daže ani lampočka ne horit pered prestolom, čtoby choťa etot znak počitanija postojanno napominal, čto tut ktos jest, v čest Kotoraho horit lampočka.

Na ilustraciju skazanych, čto dijestvitel'no slabyj kult evcharističnyj na nesojedinennym Vostoku prinošu dva primiry. Odin primir iz Volyni. V horodi O... byl ja na Volyni. Prekrasna cerkov pravoslavna. Positil ju i palamar (cerkovnik) objašnjuet m dila. Zamitil ja, čto palamar ne klaňajet ja pered prestolom i napominaju ho, čto počemu ne klaňajetsja pered Christom, Kotorij na prestoli nachoditsja vo vidi Evcharistii. Spokojno otvitil, čto potomu, čto vdes čužinci. – My i pered čužincami ispidujuem viru v Christa. Vo obšče i tam i v drugih pravoslavnyh chramoch objašnjučij čelovik sovsim na holos hovoril, ne tak jak u nas, čto vira v prisutnost Christa na prestoli nas prinuždajet šepotom, ili najbolše poloholosno hovoriti no nikohda na holos.

Vtoryj primir iz Čech. V odin pravoslavnyj chram zašli my greko-kat. svjaščenniki i ne skazali my, čto my rozumijemsja k vostočnomu obrjadu, dali seb dila objašnati. Pri prestoli odin iz našich svjaščennikov do knuťsja kivora (kotorij po pravdi ciborija-čša, ibo ne nachoditsja v derevjanom kivoti jak u nas ješče innaja čša,) i prositja svjaščennik, čto eto? Diakom otvičajet, čto to kivot, v nim Evcharistija... Dotknetsja posemu naš svjaščennik Evanhelija, to sečas snervozitsja diakon i zapreščajet: nelzja dotknut'sja etoj knihi, eto Evanhelije... I my udivľalsja. Kivota vozmožno dotknut'sja, choťa tam Sam žlyvj Christos, no k Evanhelii, hde toľko nčenije Christa v bukvach, do etoho nelzja dotknut'sja... Slaba vira evcharistična!

6. Vsjo čto imijem, ot Unii imijem.

(Korotka istorija našich Jeparchij)

A Mukačevskaja jeparchija

Pered zaključenijem Unii, my očeň malo mali. Niskoľko monastyrej, kotory nikoje to i imuščestvo imili. S inšimi učreždenijami ne možem pochvalit'sja. Monastyrskij ihumen, osobenno hrušovskij protoarchimandrit imil i nikuju vlast nad parochijami. Proto bylo i stolknovenij meždju jepiskopstvom i monašestvom. Konečno vopros rišilsja tak, čto jepiskop byl

Čudotvorna ikona M. Božoj v monastyrji
v Mukačevu.

i holovnyj igumen, i tak prava sojedinilisja. Gramota carho-
lidskaho patriarhi Antonija iz dňa 14. augusta 1391 vydana
dla Hrušovskoho monastyra sv. Michaila dokazujet, čto tohda
uže Podkarpatska Rus prinalležala k pravoslaviju. No navir-
no i ranše. Posli zaključenija unii obstojatelstva pereminajut-
sja, začnetsja aktivna rabota iz každoj storony. Svjaščenniki
uže ne kripaki, uže slobodny ljudi, kotory ne prinuždenny
rabotati na panščini, otdychnut i začnetsja rabota. Pravda
snačala poka jeparchija ješče ne samostojatelna malym krokom
idem vpered. Iz toj pričiny jepiskop **Emanuil Olšavskij*** 1743-

*) Em. Olšavskij mnoho trudilsja na poli kulturnom, školskom. Prois-
chodit iz našoj jeparchii iz sela Olšavica. On mukačevskuju nar. školu pe-
reformoval na dva ordily na vyše i nizše otdilenije. Vysše to bylo jak
učitel'skaja seminarija. V nej učil sam Olšavskij na osnovanii knihy ot je-
piskopa Bizanciji „Kratkoje sobranije moralnyh pripadkov.“ Kromi muka-
čevsko školy slavna byla škola Krasnobrodskaja, osobenno vo vremja ihumena
Šuhajdy.

1767 i **Ioann Bradač** (1767-1772) bolšeraz obraščalisja k kraljčni **Maril Terezii**, čtoby ona v ich borbi za samostojateljnost byla na pomoči. Carica pomohla. V hodu 1766 prosila iz Rima samostojateljnost jeparchii. Rim v hodu 1771 priznal samostojateljnost jeparchii i ol toho vremena začnetsja rabota skorym tempom.

Andrej Bačlinskij (1772-1809) 36 lit upravľal eparchiju i mnoho dobroho sdilal pro naš narod- Dľa vozderžanija jepiskopstva vyklopotal iminije pri Miškolcu, dľa jepiskopskoj rezidencii jezuitskij monastirj, dľa bohoslovskoj seminarii zamok Drugetov v Užhorodi. Razdilil jeparchiju na tri vikariaty a to na maramarušskij, sukmarskij, i košickij, kotoryj pozže byl pereľožen v Prjašev i iz neho vyrosła prjaševska jeparchija. V hodu 1774 osuščestvil osnovanije i organizovanije bohoslovskaho vyššaho instituta pri cerkvi sv. Varvary vo Vidni pod imenem „Barbareum“ Sija bohoslovskaja škola byla hniždom istinno slavjanskoho ducha, naskoľko tut stričalisja greko-katoliki iz različnyh avstrijskich deržav i odin druhoho pokriplali, oduševľali. V hodu 1778 osnoval bohoslovskuju seminariju v Užhorodi. V hodu 1780 pereselilsja iz Mukačeva v Užhorod. Založil biblioteku, kotora už v jeho vremena imila 9000 tomov, daroval parochijam knihi, pisal pastyrskija poslanija, vozbuždal svjaščennikov, čtoby rabotali, daľše obrazovalisja, osobenno, čtoby **pravilno** izučilisja ruskomu jazyku.

Sije vremena A. Bačinskoho vospitalo mnoho najlučšich podkarpatskich izvistnyh Iudej. Takij B. Ioanicius **Bazilovič**, protoihumen vsich podkarp. monastyrej; plodovitij pisatel i avtor istorii Podkarp. Rusi. Tože Orlay avtor sočinenija „Kohda prišli ruskije za Karpaty,“ kotoryj pozdnijše pereselilsja v Rossiju i stalsja členom Petrohradskoj Akademii nauk. **Lodij**, profesor Ivovskaho univerziteta. Iz molodšoj generacii sjuda prinadležit **Michail Lučkaj** avtor raboby „Historia Carpatho—Ruthenorum“ i „Crammatica Slavo-Ruthena“ (vyd. 1830) Slavnyj profesor **Georgij Hucza — Venelin — Baluďanskij** professor i peršij rektor Petrohradskaho univerziteta i proč.¹⁾

Vo vremena **Alexija Povčija** (1816-1831) iz košickaho vikarijata stala samostojatelnoj prjaševskaja jeparchija (v hodu 1816)

Vasilij Popovič (1837-64) Vo vremena jeho vybudovano vyšše 300 kamennyh cerkvej. Obstaralsja, čtoby školy imili choroši.

¹⁾ D. E. Perleckij: Obozrinije Istorii Podkarp. Rusi.

budinki, osnoval internaty, dľa svjaščennikov vyklopotal deržavnu podderžku.

Ioann Pastelij Kovač (1874-1891) dľa divčat osnoval internat i školu, tože učiteľskuju seminariju. V jeho vremena byl jeparchialnyj sobor, kotoryj očeň mnoho dobrych rišenij prines.

Julij Fircak (1891-1912) učreždil ženskuju učiteľskuju seminariju i internat dľa sirot pivco-učitelej. Daval organizovati kooperativy po selam, čto by materialno podnesti naš narod. **P. Gebej, A. Stojka** pokriplall narod vo viri i prodolžali robotu predšestvennikov.

B. Istorija Prjaševskoj jeparchii.

Nas prjaševčan osobenno interessujet, čto nam prinesla Užhorodskaja Unija v našej Prjaševskoj Jeparchii? V 29. sentjabra hoda 1818 byla naša jeparchija Rímom priznana, jako samostojatel'naja jeparchija.

Posmotrim jej istoriju:

Pervym jepiskopom byl **Grigorij Tarkovič** (1816-1841). Za jepiskopskuju rezidenciju polučil monastyrij minoritov v Prjaševi, za katedru ich chram. Obstaralsja, čto by jeparchija imila i majetok, ibo k vsjakim učreždenijam nužny suť i materialny sredstva a on perebral sovsim ubohu jeparchiju. Postavil kapitulu, povliljal na Ioanna Kovača, tak, čto on cilu svoju biblioteku daroval jeparchii. Staralsja o vospitanije bohoslovov.

Josif Gaganec (1842-1875) Organizoval parochii, obstaralsja o kongruu svjaščennikam. Dľa bidnych no talantlivych chlopcov osnoval v Prjaševi internat ot imeni „Obščestva Sv. Ioanna Krestiteľa“ (alumneum). Staralsja podnesti i literaturu vmisti s krylošaninom i našim narodnym buditeľom A. Duchnovičom. Vmisti osnovali „Obščestvo Sv. Vasilija Vel.“ Uboľšal rezidenciju i ustrojil katedralnyj chram po vostočnomu.

Dr. Nikolaj Tóth (1876-1882) Naskolko univerzitnym professorom byl, jeho najlučše školy interessovali, i to čto by svjaščenniki obrazovanny byli. Zaosnoval duchovnuju seminariju v Prjaševi dľa III-IV hoda bohoslovov. Mnoho fundacij sdilal pro jeparchiju.

Dr. Ioann Valij (1882-1911) Uboľšal seminariju na I-IV hoda, vybudoval učiteľskuju seminariju s internatom, dľa sirot svjaščenničeskich vystrojil velikuju budovu, uboľšal alumneum.¹⁾

¹⁾ Dr. Gojdič: Istorija Cerkvi.

Jeho budovateľskuju rabotu prodolžajet teperišnij jepiskop **Pavel Gojdič CSVV**. Vo vremja jeho osnovan jeparchialnyj sirotinec, učreždena greko-kat. ruskaja gymnazija. Čto to označajet dla nas eta gymnazija, to my ješče ani teper ne znajem sebi predstaviti, to ukažet buduščej. Jej pervyj direktor teperišnij zemskij inšpektor v Bratislavi Dr. Nikolaj Bobak, svjaščennik i professor, kotoryj doprovadil gymnaziju až do pervoj matury. Teper gymnazija javlajetsja hosudarstvennoj.

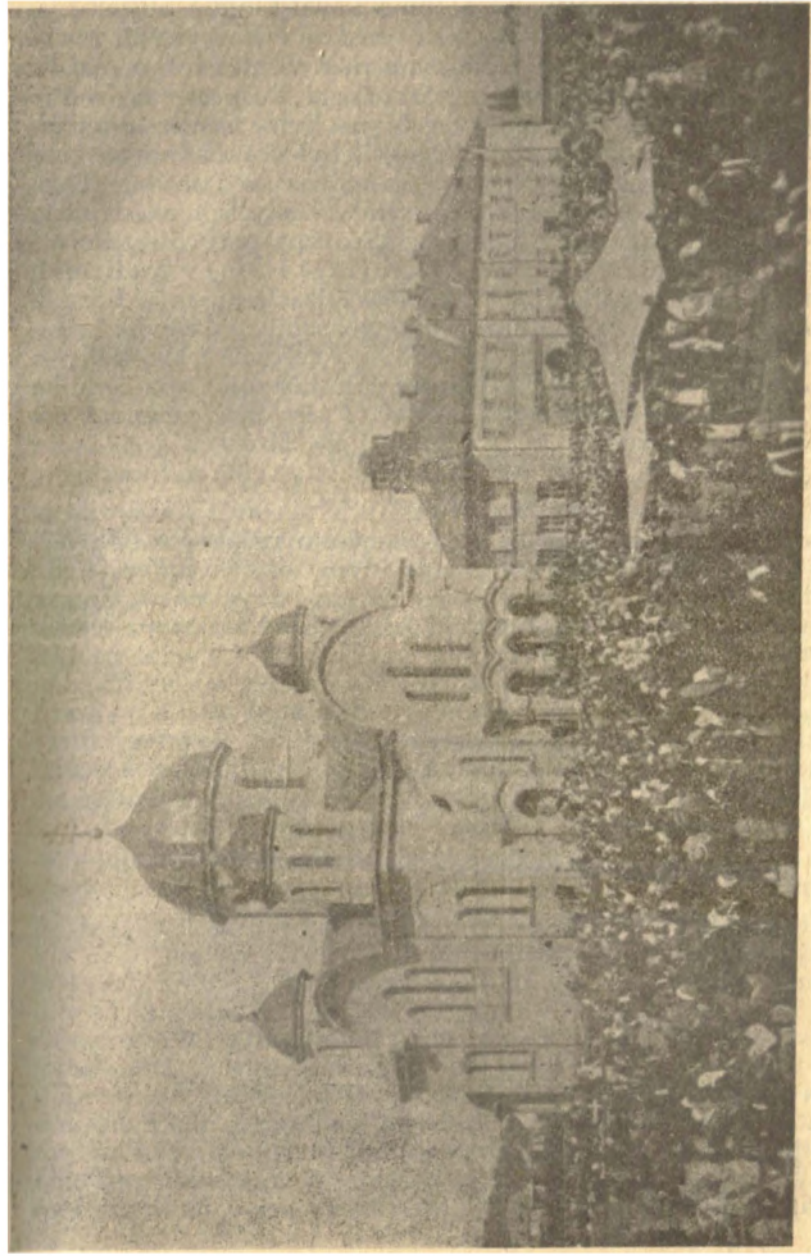
Ubolšenij novoju budovoju alumnej, naša mala seminarija, hdi skoro vsi naši svjaščenniki vospitany byli. Ubolšen internat SS. Vasilijanok. Vybudovan jeparchialnyj činžak, kupleny žiroli, zahoroda v polzu jeparchialnych akcij.

C. Duchovnaja žizň.

Vo vremja ap. administratora **Dra. Dinozija Naradija** (1922-1927) začalisja missi i vo vremja **teperešňaho Vladyki** prodolžajutsja, tak, čto uže skoro nit parochii, hdi by ne byli 8 dnevny missii. Dla svjaščennikov opredileny duchovny upražnenija za každy 3 hoda, konferencii za hod 3—4 raz. Dla ukriplenija duch. žizni prizvany vo vremja upravljenja vikarija **Dra. Nikolaja Russnaka** (1919-1922) **Sestry Čina Sv. Vasilija Velikaho**, kotory otkryli internat dla divušek. Sestry Vasiljanky kromi Prjaševa imijut ješče stancii v Mežilaborcach, v Sečovcach, Stropkovi, Svidniku i v Prahy. Dla vedenija jeparchialnaho sirotinca i dla pokriplenija religioznoj žizni Preosvj. Pavlom prizvany **Sestry Služebnici** Preč. Divi Marii Neporoč. Zač. kotory uže imijut v Čechoslovakii i svoju provinciju. Kromi Prjaševa imijut uže monastyry v **Michalovcach**, v **Lucini**. Kromi toho missijny stancii v **Trebišovi**, hdi ditskij prijut i internat dla divušek imijut, v **Osturni**, hdi učili, v **Uherskem Hradišti** (v Čechach) hdi v bolnici rabotajut, v **Libejovcach** (Čechy) hdi v iuvenati pomahajut.

Podobno prizvany k nam OO Redemptoristy vostočnaho obrjada, kotory v **Michalovcach** prekrasnyj byzantijskim stilom vybudovannyj chram, baziliku imijut. Jich chram jest duchovnym centrom cilaho Zemplina, i jest obľublennym otpustovym chramom. Imijut uže svoju viceprovinciju. Kromi Michalovec majut uže dom v **Sabinovi**, hdi perebrali i naš chram a v **Stropkovi** organizujut buduščij monastyry i chram.

Byli pozvany v Prjašev OO. Vasilijany, kotory kromi Prjaševa imijut ješče dom v **Trebišovi**, parochiju v **Mežila-**

Monastyř i basilika OO. Redemptoristov Michalovce.

borciach, v Prahy. Preosvjaščenŕj Pavel Gojdič obstaralsja, čtoby v našej republiki Československoj v **holovnych horodach byli parochii.** Na žal' davno naši virniki toľko meždu horami žili po selam, i tak o horodskoje dušpastyrstvovanije ne bylo obstarano. I choťa snačala ne bylo našich ľudej po horodam, no čim dalše, tim aktualnišij byl vopros horodskich parochij, ibo bohatšije virniki priselilisja v horoda. Tože studenstvo, vojsko, rabočije živuščije v horodach nuždajutsja v duchovnom vedenii. I tak zorganizovany parochii v holovnom horodi našoj Republiki v **Prahi** (1934 roku) v **Bratislavi,** v **Brni,** (1945) kromi toho pod sistematizacijoje stojat horoda **Levoča,** hde uže prichodnik imijet parochiju i časovnu i stremitsja vybudovati chram. Podobno, jest časovňa i kvartira pro svjaščennika v Ľubici i v Gelnici, i tam diistvujut svjaščenniki. V Giraltovcach vybudovana cerkov, i jest uže možnosť jak filijalku administrovati. V **Čechach** i na **Moravii** jest bolše missijných stancij, kotory odnak dovremenny i ich nespominaju,

V jeparchii našoj krasivo razširjajetsja kult Evcharističnyj i Marijskij, jak uže bylo spomňanuto raňše. Krasivo razširjajetsja i zvyk duchovnych upražnenij dla molodeži, i dla staršich. V jeparchii majem slavnijišij otpustovy mista, kotory suť našimi duchovnymi centrami kuda narod radostiju schadžajetsja. V katedralnom chrami na Pokrov, v Ľucini na Uspenije, v tože vremja v Klokočovi i v Šašovi, v **Levoči,** dna 2. VII (položenie rízy Bohorodicy) v **Sabinovi** nedila po prazd Srdca Isusa.) V **Čirču** nedila po uspenii, na **Bukovej Hirkí** (Sošestvije, Preobraženije, Vozd. kr.) **Kras. Brodi, Michalovcach** častije čerez hod. Radost posmotriti na religijny manifestacii, jak v tych vremenach vidno na sich mistach.

Virniki priučenny uže čitati, i skoro povsjudu uživajut molitvenniki, Zborniki pri bohosluženijach, i pojut vmisti s pivcem.

Vot! Toľko v korotkosti perešli my istoriju našich jeparchij našej duchovnoj, tože kulturnoj žizni, i čto vidim? Vsjo čto imijut jeparchii iz ducha Unii imijut, vsjo možem đakovati katoličeskomu duchu, kotoryj iz vselenskoj Cerkvi, iz živoho stroma iztekajet do vostočnoj vitvi, kotora vitva teper srosnuta uže i potomu životvorjaščij tok perechodit našu žizň. My živem i čto živem možem blahodariti katoličestvu! Vsi naši buditeli greko-katoliki, i bolšinstvo iz nich svjaščenniki. Spominanija dostojny: **Adolf Dobrjanskij** politiker vožd narodnyj **Alexander Duchnovič,** krylošanin poet, pisatel, pedagog, buditel, narodnyj, **Alexander Pavlovič,** svjaščennik vo Vyš.

Svidniku, poet, buditeľ, **Anatol Kralickij**, igumen, pisateľ, **Alexander Homičkov**, urjadnik, pisateľ, **Ivan Silvaj**, svjaščennik pisateľ, **Evgenij Fencik**, svjašč. redaktor Listka, **Joann Danilevič** (Korytnanskij) svjaščennik pisateľ, **Alexander Mitrak**, svjašč. pisateľ sočiniteľ slovarja rusko-maďarskoho i maďarsko-ruskoho, **Joann Duliškovič**, svjašč. pisateľ istorii, **Stavrovskij** (Popradov,) svjaščennik poet itd. ich dijateľnost jest ovočju soznateľnaho greko-katoličeskaho i narodnaho ducha. Suť dokazateľstvom žizneschopnosti Unii, kotora takich ľudej vospitala.

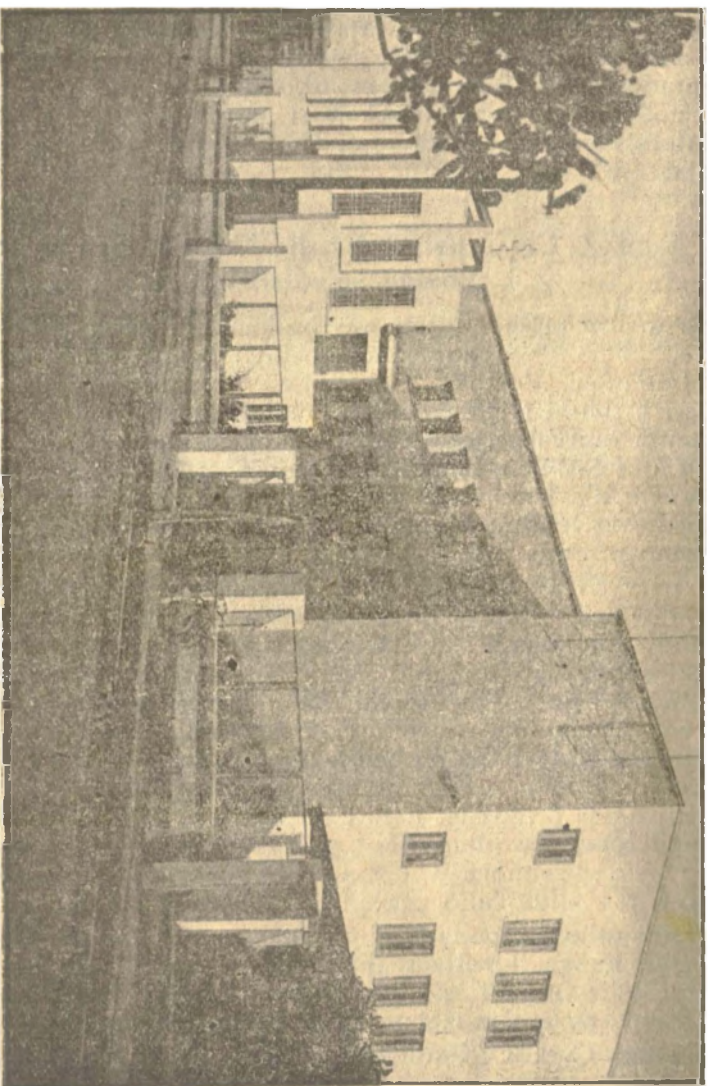
7. Vopros: Čto označalo by dla Zapada, jesli by cilyj Vostok sojedinilsja?

Na to uže tažše otvičati, no budem objektivny i otvitim i na to, vid' mnoho chorošoho, pozitivnaho nachodim i na nesojedinennom Vostoku. Sravnijme nesojedinennyj Vostok i Zapad k odnoj familii. Familija imila boľše členov. Odin člen iz familii otorvalsja, otišel do dalekoj čužiny. Skažim i zabľudil. Teper tot člen familii vozvratitsja nazad; možet on byti poleznym dla familii? Možet on prinesti, čto to dobroho toj familii? — Otvitim: da možet byti poleznym, i možet, čto to dobroho prinesti familii.

V pervych tot člen, choťa mnoho pochodil po sviti, možno i mnoho nedobraho nabral na sebja, vsetaki u neho ostalo mnoho iz davnych familiarnych tradicii, kotory tradicii vo familii uže zabyľisja, ibo žiznenny obstojaťelstva tak prinesli, čto nužno bylo čto-to ostaviti, čto ne essencialnoje pereminiti. Ne etot člen semji, naskoľko v žizni mnoho borolsja s taškostami očeň deržalsja tradicii, jakich naučilsja pri svojej mamki, ibo eti tradicii, vospominanija na mamku, živili jeha: eti tradicii teper prinošajet nazad do familii. I eti uže-uže zabyti tradicii teper by obnovilsja pri sojedenenii, to by dla každoho bylo prijatnoje, vid' mnohi iz etich starych tradicii tak krasivy, tak hlubokaho značenija, tak stroho christijanskije!

Kromi toho žiznenny borjby pridali tomu členu mnoho opytov. Jak nužno borotlsja, jakimi sredstvami s timi neprijaťelami s kotorymi etot člen borolsja, jaki oružija uživati. A s etimi opytami možet poľzovati i semja Vselenskoj Cerkvi.

a) I tak Cerkov Katoličeskaja mela by boľše možnostej perestudovati skarbnicu Vostočnoj Cerkvi eti tradicii, učenija, kotory suť stariny, ješče iz katoličeskich vremen.

Leparchyalniy sirotinec v Prijaševy.

b) Tak dumaju, čto takoje sojedinenije **imilo by vlijanije i na latinskiju liturgičnuju žizn**, značit tak zvernaja liturgičnaja akcija by uboľšalasja. Boľše by pribrali na Zapadi virnikov do sodijstvija so svjaščennikom. Dejaki pisni, zvyky by perebrali i latinskije pod vlijanijem silnoj vostočnoj massy.

Nedavno byl v odnom rim.-kat. chrami i posli presuščestvlenija naraz cilaja cerkov začnet spivati staroslavjanskiju pišn: Pod Tvoju milost pribi-hajem, čisto po staroslavjanski. Svjaščenniku ľubitsja eta pišn potom naučil-
na ňu molodež i pojut ju meždu svoimi pišnami.

O skolkio boľše takich pisnej by poznali na Zapadi, jesli misto niskol'kich milion sojedinennyh vostočnych byli by sto miliony sojedinenny!

c) Vostok sklonnyj k mysticizmu, čerez to i **katoličeskije kontemplativny činy by pokripilisja**, ibo potučili by mnoho krasivych mystičnych primirov iz Vostoka.

d) **Lozung: „Vmisti s Cerkovju“ by skorše osuščestvilsja**, ibo u vostočnaho čelovika toto sočuvstvije s Cerkovju bolije razvinuto jest, čim u zapadnoho. Vostočnyj čelovik perepletено imijet dennuju i obščestvennuju žizn s Cerkovju. Mnoho praz-dnikov u nas, mnoho posvjaščenij, velika ľubov k obrjadu. Na-primir u nas častoje javlenije, čto **obyčajny ľudi znajut vsi cerkovny pinija jak učenny pivci. Znajut ich i intelligenty**, kotory tože s nimi vmisti rosli.

Prekrasnyj primir vidili my toho sočuvstvija s cerkovju pri vystuplenijach davnijšich ruskich chorov, navit i taki kozacki chory, členami kotorych suť istinny borci-kozaki, kohda vystupili, **napered zaspivali cerkovny pišni** (to byla perva čast programmy,) a posemu zaspivali svitski pisni (vtoraja čast programmy.) Ot nich mohut učitisja vsi svitsk chory, jak prekrasno znajut oni preukazatisvoju viru javno, i jak nežnoje čuvstvo majut k cerkvi.

e) **Uboľšalo by sja čislo christijan katolikov**. Ibo jesli by priblizitelno (okruhlým čislom) 200 milionov pravoslavnyh sojedinilosja, pridalosja k 400 milionam, bylo by ohromnoje čislo christijan katolikov, i **eto čislo rozumijetsja ohromnoje vlijanije dilalo by voobšče na vedenije svita**. - V korotkosti mohli by my tak vyrazitisja: Vostok bolije religija serdca, Zapad bolije religija razuma a u soveršennaho čelovika vmisti dolžny byti i serdce i razum, pri sojedinenii to by idealno osuščestvi-losja. Rozumijetsja, katoličeskaja Cerkov jest na stolko soveršenna, čto ona budet preuspivati i bez Vostoka, no vsetaki ne možet spovisti iz Vostoka, ibo pered očami slova Christa: „I iny ovci imam, jaže ne suť ot dvora seho i tyja mni podobajet priversti i hlas moj usľyšat i budet jedino stado i jedin pastyrj.“¹⁾

¹⁾ Joann, 10, 16.

III. Da vsi jediño budut.

Naskolko my chorošo čuvstvujemsja pri Petrovoj skali, ljubov k našim bratom nas ženet k tomu, čtoby i naši brata tut byli meždu nami i chorošo čuvstvovalisja. I po etomu denno molimsja, želajem: „Da vsi jedino budut“ Protiv sojedinenija sut različny taškosti i svitski i političny, i psihologičny, i iz nesovershenstva ludej vyplývajušči, vsetaki posmotrim, jest-li nadii na takoje sojedinenije? Otvit: **Jest, dolžna byti nadija**, a ne tolko nadijeju ostanet, ne tolko mečtoju jest naše želanije, no **ono dolžno ispolnitisja**. Počemu?

1) Ibo to **Sam Christos želajet**, a čto Christos želajet, to ispolnitsja. Čto kohda, to pered nami tajna. No providinje božeye uže rabotajet i teper! Nesojedinennyj Vostok poznal Zapad pri vojni, a na nesojedinennom Vostoku teper posli vojny nachodatsja mnohije sojedinenny vostočny christijane, tak mirjane, jak i svjaščenniki, jepiskopy. Lučše poznajutsja, a k prijatelstvu pervyj krok čtoby, lučše poznatisja!

2) **Cerkov Katoličeskaja vsjo možne dilajet**, čtoby osuščestviti roskaz Christa. Uže skazano bylo, čto sdilala Katoličeskaja Cerkov ot načala schizmy pro sojedinenije. Bylo by na misti pripomnuti i to, čto **dilajet Katoličeskaja Cerkov v novijšich vremenach pro sojedinenije?**

Uže Lev XIII., velikij socialnyj papa začinajet etu rabotu. Odno za druhim vydavajet encykliky,¹⁾ kotory razbirajut vostočny dila. Napr. Encyklika „Grande mundus,“ vydana v čest Sv. Kyrilla i Meftodija. Encyklika „Orientalium dignitas,“ očiňajet vostočnyj obrjad, i zabespečujet jeho neizminnost. V encykliki „Praeclara gratulationis“ obraščajetsja k nesojedinennym bratom i vozzyvajet ich na sojedinenije.

Benedikt XV. v hodu 1917 1. maja učrežďajet „Kongregaciju pro Vostočny dila.“ Tohože hoda 15. X. učrežďajet „Vostočnyj Institut“ dľa studij vostočnych dil, hdi ne tolko katoličeskimi problemami, no i problemami nesojedinennyh zanimajutsja učeniki.

Pij XI. vydavajet unionističnu encykliku slučajem 300 hodičnaho jubileja smerti Sv. Josafata (1923) pod titulom „Ecclesiam Dei.“

¹⁾ Encyklika: papskoje poslanije, forma učenija.

Slučajem 1100 litnaho jubileja roždestva sv. Kyrilla slavjanskoho apostola napisal papa prekrasnoje pismo dľa slavjanskich jepiskopov.

V hodu 1928 vydavajet encykliku „**Rerum Orientalium**.“ Učreždajet „**Komissiju dľa ruskich**.“ Najobširnijsja encyklika: „**Mortalium animos**.“ V hodu 1935 vydavajet rasporyždenije, čtoby vo vsich latinskich seminarijach hodično byl prazdnovan tak zv. „**Vostočnyj Deň**“, kohda spominajutsja vostočny problemy, podľa možnosti i liturgiju vostočnu majut tohda.

Predpisano jest, čtoby na každoj latinskoj vysokoj bohoslovskoj školi byli prepodavany vostočny predmety (vostočna dogmatika, važnijsi voprosy iz vost. obrjada).

Cerkov prihotovľajet buduščich missionarov dľa Vostoka. V rjad etich missionarov priberajet ne toľko nesojedinennych vostočnych, kotory teper prisojediňajutsja, no i sojedinennych vostočnych, tože i zapadnych ľudej, kotory hotovy pereminiti svoj obrjad zapadnyj na vostočnyj, čtoby rabotati pro ľudej vostočnaho obrjada.

Iz zapadnych činov majut vostočny vitvy slidujuščii činy: Jezuity, Redemptoristy, Benediktincy, Dominikancy, Kapuciny, Franciskancy, Miloserdny Braťa, Marijanity; iz ženskich činov: Dominikanki, Sestry Najsv. Serdca Isusa, Evcharistijanki.

Iz vostočnych činov pro sojedenenije rabotajut slidujuščii stary i novy činy, kongregacii. **Vasilijane, Studity.** Iz ženskich činov: **Vasilijanki, Sestry Služebnici, Sestry Myronosici, Sestry Studitki, Sestry Josefki, Sestry Josafatki.** Vsja eta garda hotova dľa raboty pro ispoľnenije roskaza Isusa Christa. „*Da vsi jedino budut.*“

Nynijšij Sv. Otec Pij XII tože zanimaljsja uže častijše vostočnymi problemami. Najnovše vydal encykliku: „**Orientales omnes Ecclesias**“, kotoru encykliku vydal iz slučaja 350 litnaho jubileja Brest-litovskoj unii, kotoru zavjazali naši braťa na Ukrajinu.

3. Dľajet-li čto nibuď i Nesojedinennyj Vostok pro Sojedenenije?

Na žal na eto tažše otvičati. Naskoľko na Vostoku ni obščaho vedenija, nit Vselenskaho Pastyrja ne možet tam byti vseobščee dvizenije tak, jak na Zapadi. Vsetaki vseobščoj rabotoj možno by nazvati to, čto vsi pri Liturgii molatsja

„o sojedenenje usich Hospodu pomlinsja... „sojedenenje vity“ prosjat pered „Otče našom,“ tak jak i my. Inače toľko odinicy rabotali i rabotajut na poli sojedenenija, Napr.

a) Pri Lionskom sobori po odinoki vostočny patriarchi prihotovľali uniju. Napr. **patriarcha Lev Stipiota**. Pri perečitanii formuly: „Iže ot Otca i Syna“ greki tri raza čitali eto i s tim dali do vidomosti, čo choťat uniju. Izza političny pričiny na žal tohda unija ne slučilasja.

b) Pri Florentijskom sobori tože mnohije vostočny byli dobroho namirenija i sdilali vsjo pro sojedenenje. Takij byl napr. **Josif Carehradskij patriarcha, Izidor Kievskij mitropolita, Bessarion Nikejskij**. Sdilali, čo mohli, no uspicha izza izminikov ne bylo.

СР. СРАЩИУЧ. НОСЛѢДТ ЧСВВ.

c) **Brestovsku uniju** odna vostočna provincija prihotovila **Michail Ragoza mitropolita** so 7 sufragani vostočnymi je-piskopami otholosovali, čto choťat sojedenenije s Rimom. Tože pri toj unii odin nesojedinennij malčik stanet sojedinennym byl to **Josafat Kuncievič**. Stanetsja monachom archijepiskopom i tak energično rabotajet v poľzu unii, čto nesojedinenny nazývajut jeho **dušechvatom**. Ubijut jeho i tak sija unija imijet uže i svojeho mučenika v osobi Sv. **Josafata archijepiskopa polockaho**.

d) **Dr. Villinskij** pišet vo svojej knihi „Minulost a budoucnost ruského sjednoteni,“ čto v davnoj Rossii tak zvaľny **Starcy Zavolskije** simpatizovali s uniej. Prijatel'nym tonom pišet tože o katoličeskoj Cerkvi: **Maxim Grek**, i **Nikolaj Nemčin** pisateli, tože i genialnyj **Križanič**. Idei Križaniča ne byli ne znakomy ani **pered carjami Alexijem i Theodorom**. Oso-benno carj **Petr I stremilsja** čto-to iz unionističnyh stremlenij **osuščestviti**. Carj **Pavel I** daže prijal i katoličestvo i prijal titul Generala Krestonosnych Rycarev. Dr. Vilinskij pišet, čto malo kto znajet, čto **Pavel I** pravi **pered tim dnem v noči** byl ubit, kohda chotil podpisati rasporjaženije, čtoby začali **razhovor** meždu Rossijeju i Rimom.

Apostolom sojedenenija byl tože velikij filosof **Vladiwir Solovjev**, kotoryj stalsja i katolikom v hodu 1896 **pered greko-katoličeskim svjaščennikom Nikolajem Tolstojem v Ľurdskej časovni**. S razrišenjem Sv. Prestola eto ostalo v tajni, inače hrozilo ho zatočenije.

Po odinoki lica prisojediňajutsja, stanutsja tože i svjaščennikami, i rabotajut meždu ruskimi pro sojedenenije. Takí važniji lica napr. **Ioann Gagarin**, kotoryj daže jezuitom byl. **A. Sipjagin**, tože svjaščennikom stalsja. **Pisatel'ka N. A. Lappo Daniľevskaja**, kňahiňa **Vasilčikova**, kňaz **Volkonskij** i **semja kňaza Galicina**, **Ľubomirskaja** kňahiňa, **Jevreinov** sovitsnik rusk. konzulata i pročije¹⁾

Prosim nesojedinennych bratev, čtoby ne zabyli na želanije Christa! Da sdilajut, čto im soviť skazet, i jesli poka ješče inaho ne dilajut, choťa čtoby molilisja iz serdca „O sojedenenije vsich Hospodu pomolimsja,“ i to zabespečit veliku blahodať i uskorenije sojedenenija!

¹⁾ Dr. Seman: Unionismus.

4. Ne jest-li prepjatstvijem sojedinenija učenije Vostočnoj nesojedinennoj cerkvi?

Jesli smotrim učenije složennoje v bohoslužebnych knihach, to ne jest nijakich prepjatstvij, ibo eti knihi katoličeskimi suť. Vsjo čto čitajem v nich, prijemlemoje jest i v katoličeskoj Cerkvi. Toľko odno žal, čto nit konsekvencii (poslidovatel'nosti.) **Značit ne nužno ničeho, toľko to, čtoby to čto v chramach pojut, čtoby to i v žizni tože učili. To čto Vostočny Sv. Otcy učat, kotorych priznavajut za otličnych učitelej, čtoby ich posluchali.**

Posmotrim po odinoki nauki, v kotorych raschoditsja Vostok i Zapad.

a) **Nauka o pervenstvi Sv. Apostola Petra.** Posmotrim, čto nachoditsja v ich knihach o sv. ap. Petri. Na večerňi na stichirach v pravoslavnoj Minei to čitajem: „(Petr) Apostolov prednačalnik“ (Stichiry na litii) „O Petre, kameňu i osnovanije“! (tamže) „Petre verchovne slavných Apostol, kameňu viry.“ Na utreňi pervyj sidaleň Slava): „Cerkovnaho kameňa, vsečhvalnaho Petra... — dostojno voschvalim.“ (Tamže): „Pokazalsja jesi kameň viry i kl'učar blahodati Petre.“ (Stichyri na Chvalitech)... „Simone var Jona...“ i kameňa tebe nepostydna, cerkve vodruženie i osnovanije položi... Ne uže-li suť to jasny slova ispovidanija toho, čto Peter jest hlavoju, resp. osnovanijem Cerkvi Christovoj? Da, v knihach tak spivajut, no v žizni to ne priznajut. I tu jest bida, čto inače v cerkvi, inače v žizni.

Čto učat o tom voprosi Vostočny Sv. Otcy?

Sv. Isidor Pelusiotskij to pišet: „Peter verchoverchovnyj v sonmi učeníkov“¹⁾ Takoje nazvanije „verchoverchovnyj“ nepolučajet ani odin apostol. **Sv. Kyrill Jerusalimskij** to pišet: Verchovnyj i pervenstvujuščij iz apostolov.²⁾ **Sv. Epifanij Kyprskij:** Hospod' izbral Petra byti načalovoždem svoich učeníkov.³⁾

Sv. Efrem Sirinskij: „On sdilal jeho (Petra) svojim domoprovaditelem, pervym meždú součénikami“⁴⁾ Dom Christa, to Cerkov, provaditelem Cerkvi byti, ne uže-li to, označajet, čto my ispovidujem: hlavenstvo Cerkvi?

Vostočnyje osobenno **Trech Svatitelej** počitajut, posmotrim osobno ich učenije o Apostoli Petri:

¹⁾ Pismo Scholastiku Ironu 142. ²⁾ Ohlasitel'noje slovo 2. § 19. ³⁾ O Jeresach Jeres 51. § 17. ⁴⁾ O pokajanii hl. 141.

Monastyrj Sester Čina Sv. Vasilija Vel. v Prijaševi.

Sv. Vasilij Velikij to piše: „*Sv. Petr za prevoschodstvo vry polučil obitovanije, čto na nem (a ne na Christi, jak pravoslavny tolkujut) soziždet Cerkov*“¹⁾ Inde piše: *Peter byl predpočten vsim učeníkam, i to jemu vvireny kl'učí Carstva Nebesnaho.*²⁾ *Pered svojim slavnym vognesenijem On peredal svoich ovec apostolu Petru*³⁾ ili: *Eto Sam Christos Vas naučajet, On Kotoryj postavil Petra pastyrem Svojej Cerkvi posli sebja*⁴⁾

Sv. Grigorij Bohoslov: „*Vzhl'anite na učeníkov Christa: vsi soversenny a dostojny izbranija. Odnako tol'ko odin iz nich polučajet imja Petra, i v jeho ruki Hospod' vlahajet osnovanije Cerkvi: drugoj bolije pročích l'ubim i počijet na persach Isusa: i učeníki snosjat eti preimuščestva*“⁵⁾ *Nazyvajet ap. Petra „nesokrušimym kamnem, ktoromu povirjajutsja kl'učí*“⁶⁾ Ili: *Primičaješ-li, čto iz Christovych učeníkov, kotory vsi byli dostojny izbranija, odin imenujetsja kamnem, i jemu povirjajutsja osnovanija Cerkvi.*“⁷⁾

Sv. Ioann Zlatoustyj. V jeho sočinenijach polno argumentov pro primat Petra. *Nazyvajet Petra „Verchovnym iz Apostolov*“⁸⁾ *Nepokolebimym osnovanijem.*“ *Peruym v Cerkvi*“⁹⁾ „*Prevoschodnym v liki apostolov*“ „*ustami učeníkov*“ „*osnovanijem vry.*“¹⁰⁾ „*Predstavitelem vsej uselennoj*“ „*Osnovanijem Cerkvi*“¹¹⁾ „*Isus vručal jemu vsju uselennuju.*“¹²⁾ „*Meždu učeníkami vsi byli ravny...*“ *Petru otdajet pered nimi pervenstvo.*“¹³⁾

Dumaju, čto i tol'ko dostatočno iz nesčislennych vyraženíj Trech Svjatitelej, kotorych Vostočnaja Cerkov „**Učiteľami pravoslavlja**“ nazyvajet. Jasnijše ani Katoličeskaja Cerkov ne učít o sv. Petru, jak sii Vostočny Otcy, viď na osnovanii ich učeníja učít i Katoličeskaja Cerkov.

Posmotrim ješče niskofkich učitelej: **Sv. Kyrill Alexandrijskij** o Sv. Ioanni kn. 2. otmičajet: „*Učiteľ ne pozvolajet jemu nazyvatisja dašše Simonom... dajet jemu mnohozvučnoje imja Petra, ibo na nem On sobirajetsja osnovati svoju Cerkov.*“

¹⁾ Oproverženije na začititelstvu rič zločestivaho Evnomija. hl. 2. str. 54. izd 1891-2 čast 3. ²⁾ O sudi Božijem čast V. str. 18. ³⁾ Podvižničeskije ustavy § 22. ⁴⁾ Asketičny pravla hl. XXII. ⁵⁾ Poučenie o umirennosti. ⁶⁾ Pochvala divstvu izd. 1899. Moskva V. čast stor. 59. ⁷⁾ Tamže stor. 122-123. ⁸⁾ IV besida o pokajanii Izd Spb. Duch. Akad. II. tom str. 329 3 besida. ⁹⁾ Slovo ob ap. Petri i proroki Ilii str. 774 II. tom. ¹⁰⁾ Besida protiv otstupnikov tom VI st. 562 ¹¹⁾ Besida na Tim. 3. I. IV. str. 571. ¹²⁾ Besida na evanh. Sv. Ioanna Besida 88 tom VII. str. 601. ¹³⁾ Besida na posl. k Rim. 16 Tom IX str 848.

Velikij podvižnik i postnik **sv. Makarij** egypetskij hovorit, čto „Petr stal prejemnikom Mojsejovym, kohda vvireny jemu byli novaja Cerkov Christova i istinnoje svjaščenstvo“¹⁾

Druhij ne menije velikij uhodnik Božij Sv. Nil Sinajskij priznaje, čto „Christos postavil ap. Petra pastyrem vselennoj“²⁾

Dostatočno i toľko! Vot **urjadnoje vostočnoje učenije o pervenstvi Ap. Petra složennoje v sočinenijach Sv. Otcov!** Žal'ko čto eto učenije ostavajet na bumagi, v knižach, a v žižni ne perechodit.

b) Ne toľko pervenstvo ap. Petra priznajut v knižach svojich, no priznajut i to, čto **papy suť naslidnikami ap. Petra.** To osobenno čerez priznanije svjatych pap i čerez prazdnovanie papskich svjat slučitsja.

I tak **Nesojedinennaja Vostočnaja Cerkov priznaje 14 takich pap kotorych za svjatych počitajet.** Priznaje ich za obraz soveršenstva, svjatosti i jak takich predstavljajet pered svojich virnikov. No jesli eti papy taku vlast pripisovali sebi, jaka im ne prichodila (primat) tohda oni by ne mali byti svjatymi, ne mali by byti primirom svjatosti. A vsetaki tak jest. **Choťa oni pripisovali sebi pervenstvo, ich nesojedinenny vostočny svjaťat.** Daže vo pisnjach oslavljajut ich jak takich kotory naslidniki Sv. Petra suť.

Napr. **Sv. Silvestra** papu tak voschvaľajut v Minei s nami gr.-katolikami vmisti: „Otče svjatiteľu Silvestre... stolp javilsja jesli ohnennyj svjaščenno predvodja svjaščennyj sobor... Verchovnik javilsja jesli svjaščennaho sobora... u verchovnika učениkov ukrasil jesli prestol... Jako božestvennyj verchovnyj svjaščennik Otcov svjaščennoje učenije utverdiv.“

Papu Eva tak voschvaľajut: „Čto ta imenujem? Hlavu-li Pravoslavnyja Cerkvi Christovy?... osnovanije tvrdo? Starijšinu verchovnaho sobora čestnaho? Petra čestnaho prejemnika i seho načalstvom obohativsja... Podobno voschvaľajut i drugih sv. pap.

c) **Čto pišut Vostočny Otcy o Papsvi?** V taškostach k zaščiti rimskaho prestola pribihli. **Sv. Ioann Zlatoust** tak pišet k papi Sv. Inokentiju: „Eto (t. j. Rimskij Prestol) naša stina, naša tverdyna neoburemaja, naša pristaň, naša sokroviščnica neisčislemych blah, naša, radoť i osnova našeho udovol'stvia.“³⁾

¹⁾ Be-ida 26, § 23. izd. Mosk. 1888 str. 265. ²⁾ Pismo 74 Podvižniku Zosi, izd. Mosk. 1859 III tom s r. 38. ³⁾ Poslanije Inokentiju jep. rimskomu Tom III str. 557.

Sv. Vasilij Vel. k Papi Damasiju (N. 70) piše: „My pribihli k Vam, umolaja v pismi potčšitsja nam v pomošč i poslat ludej odnoho s nami ducha, daby primiriti razdilennyh i ustanovit družbu meždu Cerkvami.“

Podobno iščet zaščitu u Rimskaho Otca **Julija** očeh sympatičnyj, karakternyj vostočnyj borec protiv Arijana, **Sv. Afanazij** (vmisti so svojimi jepiskopami Pavlom, Asklenom, Markellom i Lukijem) kotoryj svojim rišenijem snova vozvraščajet ih na ich prestoly, Tak piše o tom grečeskij istorik Sokrat iz V stolitija: „Julij papa polžujašja preimuščestvom rimskoj Cerkvi dal im upolnomočitelny gramoty.¹⁾

d) Skoľko raz byli jeresy, to vostočny jepiskopy zaščitu vsehda u papi iskali. **Sv. Vasilij Vel.** (protiv Makedonianizma) **Patriarcha Flavijan** protiv monofyzitov, daže i to piše, čto **jesli papa vyrazitsja, ne budet nužno ni sobora.²⁾** Podobno piše k papam **Sergij** mitropolit kyprskij, **Theodor Studit** i pr.

5. Pervenstvo Rimskih Otcev i Vselenskiye Sobory.

Najluščim dokazatelstvom pervenstva rimskih otcev jest ne inoje, jak najurjadnišeje cerkovnoje učenije čerez vselenski sobory.

Vsi najvažniši osnovny učenija katoličeskoj dogmatiki byli složeny Sv. Otcami na vselenskich soborach. Pervy sobory prinimajut i nesojedinenny vostočny brata za svoi. No prosimsja, jak stalisja vselenskimi soborami i eti pervy sobory? Tolko i **jedinstveno čerez to, čto rimskij otec ich potverdil za vselenski.** Kotory ne byli potvrždeny ne stalisja vselenskimi. Na tich soborach predsedatelstvoval vsehda papa, čerez svoich delegatov. Sobory ili papa sozval, ili jesli ne on sozval, no skažim carj, tohda on potverdil, inače ne stali by vselenskimi.

I tak **I vselenskij sobor potverdil Silvester papa.** Na to ho prosili 318 sobranny vostočny jepiskopy.³⁾

II. vselenskij sobor snačala ne byl považovannyj za vselenskij, poka nepokripil ho papa. To sviditelstvujet i sam Fotij⁴⁾

III. vsel. sobor sozval i pokripil papa Kelestin.

¹⁾ Cerk. Ist. Sokrata Scholastika, Peterh. izd. 1850 kniha II. § 15. stor. 144. ²⁾ Posl. Flavijana k Lvu papi Tom. III. str. 16 kazaň 1876- ³⁾ Mansi T. VIII. kol. 1140. ⁴⁾ Mansi T. III. kol. 595.

IV. vsel. sobor sozval i čerez svoich poslov predsedateľstvoval na nim **papa Lev**. Tut slučilosja, čo kohda perečitaljut nauku Lva, tohda vostočny sv, Otcy odnoholosno voskliknut. „Čerez usta Lva přehovoril Petr“. Ne uže li urjadnoje priznanije Vostoka, čo papa naslidnik sv. ap. Petra?

V. vsel. sobor pokriplen papoju **Vigilijem**.

VI. vsel. sobor pokriplen ot papy **Agatona**.

VII. vsel. sobor pokriplen papoju **Adrijanom**.

Ne jest to interessantnoje? Vsja pravoslavnaja avtorita-učenie iščet žerelo v pervych vselenskich soborach, a eti pervy vselenski sobory-tak jak i vsi dalši-stalisja vselenskimj toľko i odinoko čerez pokriplenije papy, ktoraho teperešni pravoslavny ne choťat uznati. Ne jest to ironija suďby?

Kohda alexandrijskij patriarcha **Dioskor** osmilisja sozvati sobor bez razrišenia rimskaho prestola (449 h.) to ne toľko, čo ne sčitalsja vselenskim, no daže na slidujuščom sobori **Dioskor byl isklučennyj** za to, čo bez apostolskoj stolici derznuł sozvati sobor, čeho nikohda ne bylo i ne dolžno byľ.¹⁾ Tože zamičateľnoje jak pišet Sv. **Theodor Studit**, kotoryj to pisal, čo „jesli kto to bez papy sostavil sobor, to takij sobor ne mozet sčitatsja pravoslavnym“²⁾

A ne interessantnoje, čo ot kohda papa ne priznajetsja na Vostoku, čo tam i nit bolše vselenskich soborov, poka vo Vselenskoj Cerkvi katoličeskoj uže 20 vselenskich soborov poznajem?!

A tože ne jest to pokriplenijem vostočnoj viry v primat papskij, kohda **Fotij, otec pravoslavija** prosit pokriplenije ot papy čtoby priznan byl za patriarchu?!

Čto dokazyvajet to, čo Sv. **Kyrill i Meftodij**, vostočny svjaty idut opravdatisja v Rim? To, čo Rim mal pravo i nad vostočnymi učiteľami suditi.

Zaklučenie: Vidim, čo urjadnoje pravoslavnoje učenje ne prepjatstvujet sojedineniju. I to najvažnijšeje, čo **kasajetsja primata**, ibo dalšija taškosti vsi lahko otpadyvajut.

6. Iny učenija nesojedinennyh.

a) Učenje čo Duch Sv. Ot Otca i Syna proischodit (filioque.) To ne jest taškostju, ibo urjadnoje učenje na Vostoku

1) Dijan. vsel. sob. III. t. str. 66. 2) Miň Patr. Greč. t. 99. str. 1018 i 1019.

o proischoždenii Ducha Svjataho jest takoge: **Sv. Aftanazij** „učitel' orthodoxia“ to pišet: „Syn jest istočnikom Ducha Svjataho.“¹⁾ Značit jesli istočnikom, tohda Duch Sv. ne toľko ot Otca, no i ot Syna proischodit, ibo i Syn istočnik proischoždenija.

Sv. Vasilij Velikij tak pišet: „V jakom otnošenii jest Syn k Otcovi, v takom otnošenii jest Duch Sv. k Synovi.“²⁾ Podobno pišet **Sv. Grigorij Nissijskij**, **Sv. Epifanij**, **Sv. Kyril Alexandrijskij** prjamo pišet: „Ot Otca i Syna proischodit.“ **Sv. Joann Damaskin** točnije formirujet, kohda pišet tak: „Duch Sv. proischodit ot Otca, čerez Syna.“ Čto kasajetsja symbola viry, rimskij prestol razrišil novosojedinennym, čto možut staruju formulu uživati „iže ot Otca ischođaščaho“ ibo čerez etu molitvu ne otricajut proischoždenije i ot Syna. No rozumijetsja i jesli nemoľatsja v symboli, no viriti dolžny katoličeskoje učenije. My davno sojedinenny obvjazanny i vo „Viruju“ dodati slovo „i ot Syna.“

b) **Čistilišče**. Choťa hovorjat vostočnyje, čto ne virjat v suščestvovanii mytarstva, čistilišča, vsetaki i oni moľatsja pri každom kroku za mertvych. Pri proskomidii spominajut „i vsich v nadeždi voskresenija“... slovom jest odno misto otkuda jest ješče nadii voskresnuti k žizni vičnoj, čto ne inoje, jak čistilišče. Ibo iz pekla ne možno vysloboditisja, kto v nebi, tot ne potrebujeťsja vysloboditi, ibo on uže na misti, „idiže niť bolizni, ni pečali, ni vzdychanija, no žizň bezkonečnaja“ za tich uže ne treba molitisja, ostanet toľko odna grupa a to za tich molitisja, kotory očiščajutsja, pokutujut.

c) Budet prepjatsvtijem sojedinenija **učenije o Neporočnom Začatii Božoj Materi**? Ne budet prepjatsvtijem toľko pust konsekventny da budut brata nesojedinenny kohda pojut: „Čestnijšuju Cheruvim i slavnišuju bezsravenija Serafim.“ Jesli Bohorodica čestnijša ot Cheruvim i bezsravenija slavnijša ot Serafim, to jak **možet byti hrišna**? A hrišnoj by ju trebalo nazvati, jesli by Ona **choťa na moment byla v hrichu**. Serafimy, Cheruvimy nebyli nikohda v hrichu, a Bohorodica, kotora bezsravenija boľša ot nich mala by byti v hrichu? Hdi tut logika? Nazyvajut Bohorodicu „preneporočnoju,“ nužno to i viriti i tohda hotova katoličeskaja nauka.

Pust konsekvetny budut, kohda pojut na „Vovedenije“ na sidaľnu, čto Bohorodica „prežde začatija čista,“ pust virjat to, i tohda nit nad čim disputovati.

^{1) 2)} Dr. Russnak: Proischoždenije Ducha. Sv.

d) **Budet prepjatstvijem epiklesis?** Epiklesis, to grečeskoje slovo, označajet molitvu k Duchu Svjatomu, posli presuščestvlenija (posli slov: Prijmite jadite Sije Jest Tilo Moje... Pijte... Sija jest Krov Moja...) My to učim, čto na slova: „Sije jest Tilo Moje“ i „Sija jest Krov Moja,“ stanetsja presuščestvlenije, to jest chlib pereminitsja na Tilo Christa, a vino na Krov Christa... Pravoslavny to učat, čto presuščestvlenije ne na sii slova slučitsja, ale pri molitvi epiklesisa na slova: „preloživ Duchom Tvojim Svjatym...“ Čtoby dla naroda ne statisja taškim, ne budu tut citirovati Sv. Otcev, toľko praktiku: 1. Christos pri posl. Večeri neupotrebljal slova epiklesisa. 2. Posli slov presuščestvlenija „Sije jest Tilo Moje.“ „Sija jest Krov moja“ i pravoslavnyj narod i pravoslavnyj svjaščennik skažet **Amiñ** (daže tri raz.) Toľko značit: **tak jest.** Jesli tak jest, to jest, jesli pravda, čto Sije jest Tilo Moje... a Sija jest Krov Moja, dla čeho nam dalje debatovati? Ili virjat, čto tak jest i tohda uže na odnoj dorozii my, ili jesli ne virjat, to počemu hovorjat, pojut, čto „Sije jest Tilo Moje.“ „Sija Jest Krov Moja,“ a ješče potvrđat slovom „Amiñ,“ da, tak jest? To by byla lož pri Liturgii! Nič ne treba, toľko konsekvencii-logiki. Značit dokazali my, čto nijakoje učenije nesojedinennych, jesli berut to seriozno, konsekventno, ne **možet byti prepjatstvijem sojedinenija.**

7. Možlivost sojedinenija.

Tohda slidujet, čto Unija jest možliva. Dajme vopros, jak možet ona osuščestvitisja?

S. Bosforov v sočinenii „K voprosu o sojedinenii cerkvej“ (Carihrad 1922) to pišet: Čtoby sojedinenije slučilosja nužno nam poznaťsja-i citirujet odnaho pravoslavneho avtora jak pišet: „My pravoslavnyje... malo, počti sovsim neznakomy s religioznoj žiznju katolikov. Blahočestije virujuščich, trudy christijanskaho miloserdija, dostiženija ličnoj svjatosti duch podvižničestva, to čto sostavljajet vnutrennij duchovnyj mir virujuščaho katolika nam počti ne izvistno...“ a prodolžajet **Bosforov:** „Da brata! Mnogoje, očeñ mnogoje Vam neizvistno. Vam počti neizvistna, Vam čužda stroho objektivna istorija Cerkvi, Vselen-skich soborov, velikich raskolov. Inače pri Vašej dobroj voli v viri v Christa Vy by neprodolžali byt posledovatelami Fotija i vozvratilis by k drevnoj istinnoj Pravoslavnoj viri Sv. Ignatija, honimaho Fotijem zakonnaho patriarcha Konstantinopolskaho, Sv. Tarasija, Sv. Ioanna Zlatoustaho... Vam čužd duch so-

bornosti katoličeskoj hierarchii, ordenov bratstv, sojuzov... Vam izvistna Europa atheizma, pozitivizma, protestantizma, baseň o Papissi Johanni, ob užasach inkvizicii, papskoj hordosti, torhovli indulgencijami i pr. no kromi toj Europy suščestvujet druhaja Europa, Europa Cerkvi Christovoj, Europa desjatkov tysjač monastyrej, boľnic, prijutov, škol različnych tipov, bratstv, sojuzov, Europa sverchjestestvennoj vselenskoj ľubvi k Christu, i stradajuščim, Europa Tainstv, blahodati i podonyh evanhelskich čudes.¹⁾

Podobno možno skazati o Zapadi i oni dolžny zanimatisja s vostočnymi voprosami, lučše poznati vostočnych.

Krasivo definirujet spomjanutyj **Bosforov**: „Čto jest prepjatstvijem unii? Može to, čto my očeň tverdy katoliki, i očeň tverdy suť pravoslavny? Na oborot to vredit, čto my **ne dost dobry katoliky**, nō ne dost dobry i pravoslavny.“ Dumajetsja tak, čto ne smijem v katoličestvi pomišati poňatije katolicizma s latinskim obrjadom. **Katolicizm, to ne latinizm**, katolicizm jest nad obrjadom, **jest dľa vsich obrjadov**. I tohda stanem-sja lučšimi katolikami. A lučšimi budut pravoslavny, **jesli priznajut to, čto učat istinno pravoslavny Sv. Otcy, i tohda unija hotova**. (Primičanie: My greko-katoliki tože polzujemsja slovom pravoslavnyj na označenie našoj viry, no to vsehda du-najem na **stroho pravoslavnuju Cerkov**, to jest Cerkov, Kotori vsjo to učit, čto Christos učil, a takuju je Katoličeskaja Cerkov.)

8. Čto jest mostom dľa sojedinenija?

Čin **svjaščenstva** nachoditsja i na Zapadi i na Vostoku. Vsi sv. **Tajny** nachodim i na odnoj i na druhoj storoni. Osobenno počitanije **Božoj Materi** jest nadijeju dľa sojedinenija. Tak jak pomirenije Boha s čelovikom, otkuplenije, dopomohla pokorna Bohorodica **kohda postavilasja meždu Bohom i čelovikom** slovami: „*Se raba Hospodňa*“ i napravila hordost pervoj Evy; tak i teper Bohomati stanet meždu Vostokom i Zapadom i napraviti svojeju pokornoju molitvuju hordost čelovičeskiju. Ibo pevno jest, čto najbolšu roľ ihrayet tut hordost čelovičeskaja. - Viď Borodicu tak nižno počitajet Vostok, i poetomu nevozmožno, čto by Bohorodica dala pohibnuti svojim ľubeznym ditam.

Dašje dolžny my mnoho molitisja, i ľubiti odin druhaho. I eta brošurka chočet byti objektivna i choťa objektivna pravda

¹⁾ Cit. kniha II—12 stor.

inochda neprijemna, vsetaki nechočet byti napadeniem Vostočných Nesojedinenných Bratev, ktorých my ľubim; vidť súť nam najblížšími braťami. **Ľubim Vas braťa i pravi iz ľubvi želajem Vam istinnaho blaženstva.** My uže 300 lit jak vozvratilisja domu. Posli 300-400 litnaho zablúždenija o jak dobri nam doma otpočnuti. Jak dobri čuvstvujemsja doma pri Materi (Cerkov Svjata) pri tu zemnomu otcovi (Vselenskij Archijerej) No odno nas bolit, čoť nas dovoľno malo. Vsich Vostočných sojedinenných okruhlým čislom kolo 11 milionov, očeň maloje číslo srovnano k nesojedinenným 200 milionam. My by tak želali, čoťby **vsi christijane v odnoj Cerkvi žili,** v pervom rjady **pravoslavny s katolikami,** ibo tak malo nužno k tomu, čoťby porozumitisja! Ľubov diktujet nam to, ibo chočem s Vami vmisti žiti pri Materi našej! Chočem, čoťby i Vy byli doma! O jak ináče vysmotrival by svit, jesli by nas sojedinenných vostočných, to jest greko-katolikov boľše bylo. Jak impozantno bylo by, imiti 10 20 patriarchov, stoľko kardinalov vostočných, jak prijatno bylo by viditi na rimskom prestoli vostočnaho rimskaho otca, čoťby pri vseobščom sojedenenii možným bylo. Čťoby to slučilosja, čoťby my ispoľnili želanije Christa: „*Da vsi jedino budut,*“ vsi braťa molimsja pri sv. Litrugii „O sojedenenii vsich, o sojedenenije viry Hospodu pomolimsja!“ ... **HOSPODI POMILUJ!**

Dodatok.

Do poňatija Greko-katoličeskoj Cerkvi prinadležalo by pisati voobšče o vsich sojedinenných, o ich čisli, dijateľnosti. Naskoľko eta brošurka napisana slučajem 300 litnaho jubileja Užhorodskoj Unii, i napisana pro naš narod v pervom rjadi o greko-katolikov v Československoj respubliki. Objem brošurki ne razrišil mni razširjatusja na vsi voprosy, kotory radše naučnyj charakter mali by. Vsetaki v korotkosti radi poľnostiliš niskoľki data spomnu. Na osnovanii štatistiki iz hoda 1929 (Dr. Seman, „Unionizmus“) vo sviti slidujuščim sposobom razširenná naša Cerkov vostočnaho obrjada: (Vsi unijaty:)

I. **ABESSINSKIJ I ETIOPIJSKIJ OBRJAD** razširen na trech apost. vikariatach v vmisti pribl. 31.700 virnikov.

II. **ARMENSKIJ OBRJAD** razširen v trech častach zemli a to v Europi, v Asii, i v Afriki. V Europi Lvovska mitroplija 5.000 virnikami, Carehradska mitropolija 8.000 virnikami. Tifliska apost. administratura 67, 609 virnikami. V Grecii 3.000, v Asii Aleppo 15.000 (jepiskopstvo) Angora 500, Beyrouth patr. 7.000 Ispahan 1.000. V Afriki: Alexandria 6.500 virnikami.

III. KOPTSKIJ EGYPTSKIJ OBRJAD (Alexandrijskij patriarchat) Alexandria: 7.000, Thebe 18.000 Ermopoli Magiore 6.000.

IV. ČISTO GREČESKIJ OBRJAD: Turecki i grečeski deržavy: 2.148. Italoalbany Lungro: 35.000, Hajdudorog (Mađarsko) 148.000.

V. BULGARSKO-GREČESKIJ OBRJAD: Sofia: 5.598.

VI. GREČESKO-MELCHITSKIJ: Imijut odin patriarchat (Antiochija) 6 mitropolij i 6 jepiskopstv. Vmisti 132,850 virnikami.

VII. GREČESKO-RUMUNSKIJ OBRJAD. Jest odna mitropolija i 3 jepiskopstva vmisti s 1, 336, 934 virnikami.

VIII. GREČESKO-SLAVJANSKIJ OBRJAD. LVOVSKA mitropolija: 1,358,145. Tut žil slavyj Mitropolita Andrej Šeptickyj. PREMYSLSKA jeparchija: 1,358,1457 Stanislavskaja 9+5,307, Prjaševskaja 180.000, UŽHORODSKA: 512,748, MIŠKOLCSKA administratura: 23, 812, KRIŽEVAC (Jugoslaviya): 50,000, ROMANIJA siretska administratura: 82,502, AMERIKA. PHILADELFIA: 224,100, PITSBURG: 309.000, KANADA: Winipeg: 259.000, v BRAZILII: 60,000, v CHARBINI neizvistnoje čislo (tam jest apost. administratura) Jak vidim IZ TOHO OBRJADA NAJBOLŠE JEST, VMISTI 5 milionov, 384,412 VIRNIKOV. Tut spomnem iz blahodarnosti HALIČSKICH GREKO-KATOLIKOV, OT KOTORYCH MY OČEN MNOHO NUČILISJA, kotory mnogo duha dali nam svojim primirom, i morальноju pomoščijeju.

IX. OBRJAD SIRSKIJ 1.) Čisto sirskij 24,420, 2) Sir khaldskij obrjad, v Tureckoj deržavi pribl. 100 familij (V Amidi) v Mardini 80 familij. V Iraku v eparchii Kerkuk 4800 virnikov, Amadia: 3.765, Chesira pribl. 400 familij, Mossouli pribl. 4.000 familij, Seertskej jeparchii pribl. 400 fam. Zakujska jeparchija imijet pribl. 8.000 virnikov. V Persii Šalmaska jep. 894 virnikov. V Egypti 1.000 virnikov. 3) Sirsko-malabarskij obrjad: 377,174 virnikov, 4) Sirsko-maronitskij obrjad: 382, 715 virnikov. Rozumijetsja, čto suprotiv tich velikoje čislo nesojedinennyh v každom obrjadi.

Malo nas jest, no vsetaki dľa raboty i to dost. Ibo v pervom rjadi my dolžny rabotati pro sojedenenije vostočnyh. My javljajemsja mostom meždu Vostokom i Zapadom. Rabota da budet naša, uspicu u Hospoda Boha, v slavu Kotoroho rabotajem, kohda razširjamem Jeho Carstvije.

Soderžaniye.

Strona:

Vovedenije	3
-------------------	---

I. Čast.

Imja greko-katolik	5
Kotori suť važnijiši obrjady	7
Počemu dolžny my ljubiti svoj obrjad?	10
Čto osnoval Isus Christos?	12
Zolotyj vik Vostoka	13
Vostočna schizma Fotija	17
Schizma Michaila Kerularija	19
Kohda perešel ruskij narod na schizmu	20
Slidstvije schizmy	22
Jak predstavľal sebi Christos Cerkov?... ..	23
Stremlenie vossojedenenija	24

II. Čast.

Jak stara naša vira?	25
Kohda prišel naš narod pod Karpaty?	27
Jak žili kulturno naši predki	29
Zaklučenije Užhorodskoj Unii	31
Čto prinesla nam Užhorodskaja Unija?	35
Vsjo čto imijem ot Unii imijem	40
Istorija Prjaševskoj Jerarchii	43
Duchovnaja Žizň	44
Čto označalo by dľa Zapada, jesli by Vostok sojedinilsja?	47

III. Čast.

Da vsi jedino budut... ..	50
Dilajet-li čto nibud Vostok pro sojedenenije?	51
Ne jest-li prepjatstviem sojedenenija nauka pravoslavna?	54
Pervenstvo R. Otcov i Vsel. Sob.... ..	58
Iny učenija nesojedinennyh	59
Možlivost sojedenenija	61
Dodatok	63